

เอกสารประกอบการบรรยาย
วันเสาร์ที่ ๙ ธันวาคม ๒๕๖๐

สิทธิและเสรีภาพของปวงชนชาวไทย

นายปรกณ นิลประพันธ์

รองเลขาธิการคณะกรรมการกฤษฎีกา

เลขานุการคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ คนที่ 1

1

หลักสากล

2

ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน

กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง

กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม

อนุสัญญาว่าด้วยการจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรีทุกรูปแบบ

อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก

ฯลฯ

3

หลักสากล

ทุกคน

มีสิทธิเสรีภาพติดตัวมาตั้งแต่กำเนิด

มีสิทธิเสรีภาพเท่าเทียมกัน

4

ทุกคน
มีสิทธิเสรีภาพติดตัวมาตั้งแต่กำเนิด
มีสิทธิเสรีภาพเท่าเทียมกัน

1

ไม่จำเป็นต้องมีกฎหมายรับรอง
แต่ถ้าจะห้ามหรือจำกัดสิทธิเสรีภาพ
ต้องตราเป็นกฎหมาย

5

ทุกคน
มีสิทธิเสรีภาพติดตัวมาตั้งแต่กำเนิด
มีสิทธิเสรีภาพเท่าเทียมกัน

2

เลือกปฏิบัติไม่ได้

ต้องทำให้ทุกคนใช้สิทธิเสรีภาพ
ได้เหมือนกับคนอื่น

6

3

ทุกคน

มีสิทธิเสรีภาพติดตัวมาตั้งแต่กำเนิด
มีสิทธิเสรีภาพเท่าเทียมกัน

การใช้สิทธิเสรีภาพต้องมีความรับผิดชอบ
ไม่กระทบกระเทือนสิทธิเสรีภาพ
ของคนอื่น และความมั่นคงปลอดภัย
ของรัฐ

7

เมื่อประชาชนมีสิทธิและเสรีภาพ

รัฐมีหน้าที่โดยปริยาย (implied duties)
ที่จะต้อง

ไม่ละเมิด
สิทธิและเสรีภาพ
ของประชาชน

คุ้มครองสิทธิและ
เสรีภาพ
ของประชาชน

ดำเนินการให้
ประชาชนใช้สิทธิและ
เสรีภาพ
ได้อย่างแท้จริง

8

รธน. ไทย ที่ผ่านๆ มาเป็นยังไง??

9

สิทธิเสรีภาพแบบไทย ๆ

VS

สิทธิเสรีภาพแบบสากล

เฉพาะสิทธิเสรีภาพที่รับรองไว้ในรัฐธรรมนูญ
จึงได้รับความคุ้มครอง

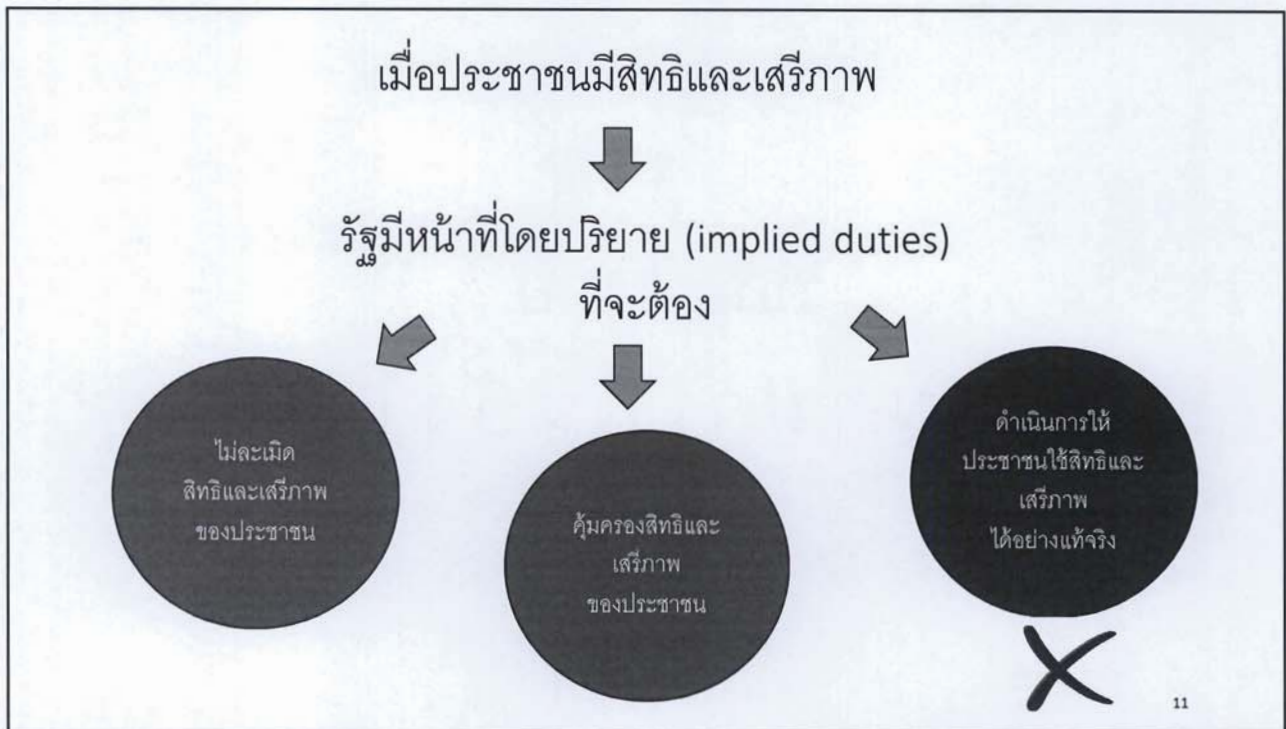
ทุกคนมีสิทธิเสรีภาพเท่าเทียมกัน

การจำกัดสิทธิเสรีภาพต้องเป็นไปตามกฎหมาย

สิทธิเสรีภาพของเรา ... ไร้ชะ!

10

ร่างรัฐธรรมนูญใหม่ :

ทำให้แบบไทย ๆ ให้สอดคล้องกับสากล

12

1

รับรองสิทธิและเสรีภาพ
“ให้มากขึ้น”

13

แบบเก่า ๆ

เฉพาะสิทธิเสรีภาพ
ที่เขียนไว้ในรัฐธรรมนูญ
จึงได้รับความคุ้มครอง

ร่าง รธน ใหม่

อะไรที่ไม่ได้ห้ามไว้
ใน รธน. หรือกฎหมาย
ทำได้หมด
และได้รับการคุ้มครอง

14

ไม่ต้องเขียนจาระไนไว้ทุกสิทธิแบบเก่า

เพราะถ้าเขียนไม่ครบ
สิทธิของท่านจะหายไป ..

และนั่นทำให้รัฐธรรมนูญเก่า ๆ ยาวยืด

15

กว้างกว่าเดิมไหมล่ะ?

16

ไม่ใช่แค่ “ประชาชน” เท่านั้น
ที่มีสิทธิเสรีภาพมากขึ้น

17

ร่างรัฐธรรมนูญนี้เขารับรอง
“สิทธิของชุมชน”
มากกว่าเดิมด้วย

18

ไม่ต้องกลัวว่ากฎหมายจะให้อำนาจรัฐล้นฟ้า

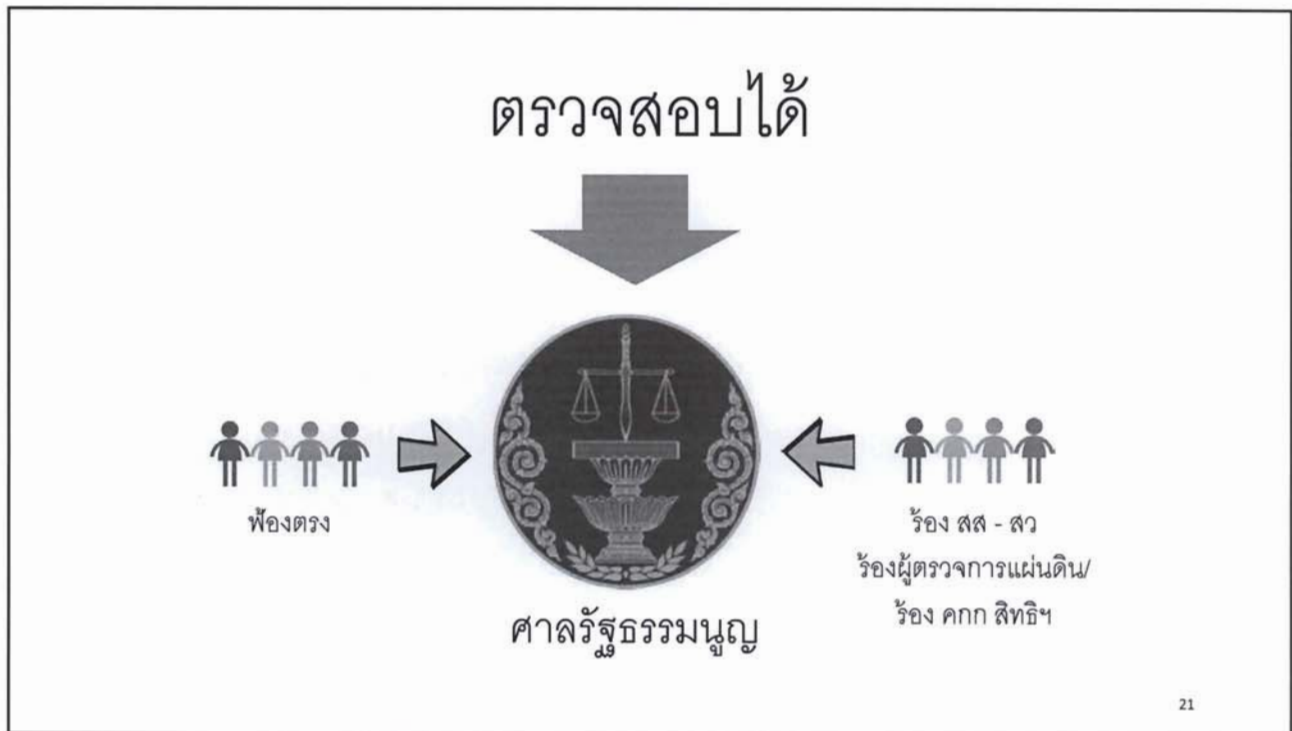
เพราะ ...

19

กฎหมายที่จะจำกัดสิทธิเสรีภาพต้อง

- ผ่านกระบวนการตรากฎหมายที่กำหนดในรัฐธรรมนูญ (รับฟังความเห็นประชาชน และได้รับความเห็นชอบจากรัฐสภา)
- ไม่ขัดต่อหลักนิติธรรม
- ไม่เพิ่มภาระหรือจำกัดสิทธิของบุคคลเกินสมควร
- ไม่กระทบต่อศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์
- ระบุเหตุผลความจำเป็นในการจำกัดสิทธิและเสรีภาพไว้ด้วย

20

2

การใช้สิทธิเสรีภาพ
ต้องมี “ความรับผิดชอบ”

22

แบบเก่า ๆ

ร่าง รธน ใหม่

สิทธิเสรีภาพของเรา ... ไร้ชะ!
.. คนอื่นก็ต้องอดทนบ้าง ..

กำหนดกรอบการใช้สิทธิเสรีภาพ

1. ต้องไม่กระทบความมั่นคงปลอดภัยของชาติ
2. ต้องไม่กระทบความสงบเรียบร้อย
3. ต้องไม่กระทบสิทธิเสรีภาพของคนอื่น

23

การใช้เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น (แบบไทย ๆ) ที่ผ่านมา

กล่าวร้ายใส่ความ

ด่าพ่อล้อแม่คนอื่น

พูดจริงครั้งเดียว

โกหกบิดเบือน

ใช้อารมณ์มากกว่าเหตุผล

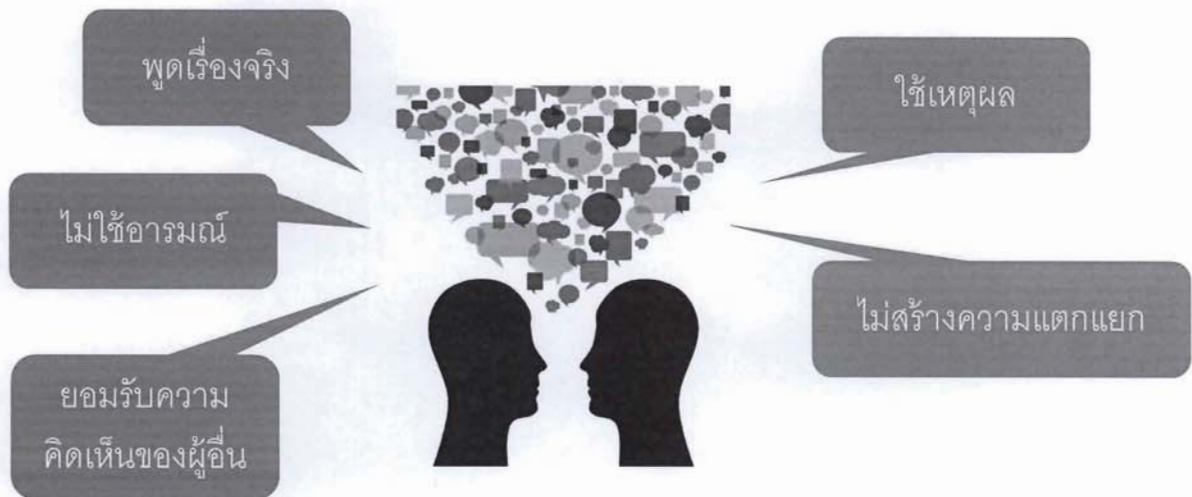
ส่อเสียด แดกดัน

ผล: ความแตกแยก
เกลียดชังกันในสังคม

24

เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นที่เป็นสากล

25

การชุมนุมสาธารณะแบบนี้ – จะให้ทำได้(อีก)หรือ??

ไม่สงบ
หรือมีอาวุธ
หรือละเมิดกฎหมาย
หรือกระทบความสงบเรียบร้อย
หรือละเมิดคนอื่น

“ใช้เสรีภาพแบบไม่รับผิดชอบ”

26

27

เสรีภาพในการชุมนุมสาธารณะสากล

โดยสงบ
ปราศจากอาวุธ
ไม่ละเมิดกฎหมาย
ไม่กระทบความสงบเรียบร้อย
ไม่ละเมิดคนอื่น

ทำได้

28

.. เรื่องดี ๆ แบบนี้ ...
.. ปิดกันเงียบ ..
ไม่ค่อยมีใครเล่าให้ชาวบ้านฟัง ..

31

แปลกดีนะ!!!

32

พูดง่าย ๆ

การใช้สิทธิเสรีภาพต้องมีความรับผิดชอบ
ต่อผู้อื่น ชุมชน สังคม และประเทศชาติ

29

3

กำหนดให้รัฐ “มีหน้าที่”
ต้องทำให้ประชาชน
ใช้สิทธิและเสรีภาพได้

30

เอกสารประกอบการบรรยาย
วันเสาร์ที่ ๑๖ ธันวาคม ๒๕๖๐

การใช้สิทธิของประชาชนเพื่อให้ได้รับ ความคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพตาม รัฐธรรมนูญ

ศ.ดร.บรรเจิด สิงคะเนติ

คณะนิติศาสตร์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์

การใช้สิทธิของประชาชนเพื่อให้ได้รับความคุ้มครอง สิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญ

๑. โครงสร้างของรัฐธรรมนูญ ๒๕๖๐
๒. หลักประกันในการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชน
๓. การใช้สิทธิของประชาชนตามรัฐธรรมนูญ

๑. โครงสร้างของรัฐธรรมนูญ ๒๕๖๐

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ แบ่งหมวด
ออกเป็น ๑๖ หมวด ดังนี้

หมวด ๑ บททั่วไป

หมวด ๒ พระมหากษัตริย์

หมวด ๓ สิทธิและเสรีภาพของปวงชนชาวไทย

หมวด ๔ หน้าที่ของปวงชนชาวไทย

หมวด ๕ หน้าที่ของรัฐ

หมวด ๖ แนวนโยบายแห่งรัฐ

๑. โครงสร้างของรัฐธรรมนูญ ๒๕๖๐

หมวด ๗ รัฐสภา

หมวด ๘ คณะรัฐมนตรี

หมวด ๙ การขัดกันแห่งผลประโยชน์

หมวด ๑๐ ศาล

หมวด ๑๑ ศาลรัฐธรรมนูญ

หมวด ๑๒ องค์การอิสระ

๑. โครงสร้างของรัฐธรรมนูญ ๒๕๖๐

หมวด ๑๓ องค์การอัยการ

หมวด ๑๔ การปกครองส่วนท้องถิ่น

หมวด ๑๕ การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ

หมวด ๑๖ การปฏิรูปประเทศ

บทเฉพาะกาล

๑. โครงสร้างของรัฐธรรมนูญ ๒๕๖๐

ตามโครงสร้างของรัฐธรรมนูญดังกล่าวมีความเกี่ยวข้องกับการใช้สิทธิของประชาชนอย่างน้อย ๓ หมวด ดังนี้

- หมวด ๓ สิทธิและเสรีภาพของปวงชนชาวไทย
- หมวด ๕ หน้าที่ของรัฐ
- หมวด ๖ แนวนโยบายแห่งรัฐ
- หมวด ๑๐ ศาล
- หมวด ๑๑ ศาลรัฐธรรมนูญ

๑. โครงสร้างของรัฐธรรมนูญ ๒๕๖๐

โดยมีข้อพิจารณาเบื้องต้นเกี่ยวกับหน้าที่ของรัฐในหมวด ๓ สิทธิและเสรีภาพ หมวด ๕ หน้าที่ของรัฐ และ หมวด ๖ แนวนโยบายแห่งรัฐและการใช้สิทธิของประชาชน ดังนี้

- (๑) ทั้งสามหมวดที่บัญญัติไว้ล้วนแต่เป็นหน้าที่ของรัฐทั้งสิ้น
- (๒) หน้าที่ของรัฐทั้งสามหมวดมีความผูกพันต่อรัฐในระดับที่แตกต่างกัน กล่าวคือ

๑. โครงสร้างของรัฐธรรมนูญ ๒๕๖๐

ก. หมวด ๓ สิทธิและเสรีภาพ ก่อให้เกิดหน้าที่ของรัฐตามลักษณะแห่งสิทธิที่แตกต่างกัน ซึ่งแยกออกเป็น

- status negativus
- status positivus
- status activus

พื้นฐานจากหมวดสิทธิดังกล่าวนี้เองที่ก่อให้เกิดสิทธิเรียกร้องของ **ปัจเจกบุคคล** ที่มีต่อรัฐตามลักษณะแห่งสิทธิในเรื่องนั้นๆ

๑. โครงสร้างของรัฐธรรมนูญ ๒๕๖๐

ข. หมวด ๕ หน้าที่ของรัฐ ในหมวดนี้รัฐธรรมนูญบัญญัติให้รัฐ “ต้อง” ดำเนินการให้เป็นไปตามที่รัฐธรรมนูญบัญญัติไว้

ในหมวดนี้ก่อให้เกิดสิทธิแก่ **ประชาชนหรือชุมชน** ในการติดตามหรือฟ้องร้องต่อรัฐเพื่อให้ดำเนินการให้เป็นไปตามหน้าที่

ค. หมวด ๖ แนวนโยบายแห่งรัฐ ในหมวดนี้รัฐธรรมนูญบัญญัติให้รัฐ “พึง” ดำเนินการให้เป็นไปตามแนวนโยบายแห่งรัฐในการบริหารราชการแผ่นดิน

ในหมวดนี้ก่อให้เกิดสิทธิทางการเมืองแก่ **ประชาชนและชุมชน** ในการเรียกร้องให้รัฐดำเนินการให้เป็นไปตามแนวนโยบายแห่งรัฐ

๒. หลักประกันในการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชน

10

๒.๑ หลักความผูกพันโดยตรงของรัฐธรรมนูญ

๒.๒ หลักการคุ้มครองสิทธิโดยองค์กรตุลาการตามมาตรา ๒๕ วรรคสามของรัฐธรรมนูญ

๒.๓ หลักประกันในการตรากฎหมายจำกัดสิทธิตามมาตรา ๒๖ ของรัฐธรรมนูญ

๒.๔ หลักความเสมอภาคและหลักข้อห้ามมิให้เลือกปฏิบัติตามมาตรา ๒๗ ของรัฐธรรมนูญ

๒.๕ การตรากฎหมายจำกัดสิทธิกับหลักนิติธรรม

๒.๑ หลักความผูกพันโดยตรงของรัฐธรรมนูญ

11

๒.๑.๑ เหตุผลที่ต้องกำหนดให้มีผลผูกพันโดยตรง

โดยสภาพรัฐธรรมนูญย่อมมีผลผูกพันโดยตรงองค์กรของรัฐทั้งหลายอยู่แล้ว แต่การบัญญัติไว้ให้ชัดเจนในรัฐธรรมนูญอีกครั้งหนึ่งเพื่อเน้นย้ำ โดยรัฐธรรมนูญไทยได้แนวนมาจากมาตรา ๑(๓) ของรัฐธรรมนูญเยอรมัน กล่าวโดยสรุปเพื่อให้บทบัญญัติของรัฐธรรมนูญมีผลในทางปฏิบัติอย่างแท้จริง

๒.๑ หลักความผูกพันโดยตรงของรัฐธรรมนูญ

12

๒.๑.๒ บุคคลที่ถูกผูกพันโดยตรงของรัฐธรรมนูญ

(๑) องค์กรใช้อำนาจอธิปไตยทั้งหลาย กล่าวคือ องค์กรนิติบัญญัติ องค์กรบริหาร องค์กรตุลาการ หรือองค์กรตามรัฐธรรมนูญ

(๒) องค์กรที่ใช้อำนาจมหาชนทั้งหลาย เช่น องค์กรที่ได้รับมอบหมายให้ใช้อำนาจทางปกครองหรือองค์กรที่ดำเนินกิจการทางปกครอง

๒.๑ หลักความผูกพันโดยตรงของรัฐธรรมนูญ

13

๒.๑.๓ ผลของการผูกพันต่อสิทธิและเสรีภาพ

(๑) ก่อให้เกิดหลักความเป็นกฎหมายสูงสุดของรัฐธรรมนูญ

(๒) ก่อให้เกิดการอาจถูกตรวจสอบได้โดยองค์กรที่มี

อำนาจ

- รัฐสภา - โดยศาลรัฐธรรมนูญ

- ฝ่ายบริหาร - โดยศาลหรือองค์กรทางการเมือง

- ศาล - โดยศาลในชั้นที่เหนือกว่า

๒.๑ หลักความผูกพันโดยตรงของรัฐธรรมนูญ

มาตรา ๒๕ วรรคสอง บัญญัติว่า “สิทธิหรือเสรีภาพใดที่รัฐธรรมนูญให้เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ หรือให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กฎหมายบัญญัติ แม้ยังไม่มีกฎหมายตรากฎหมายนั้นขึ้นใช้บังคับ บุคคลหรือชุมชนย่อมสามารถใช้สิทธิหรือเสรีภาพนั้นได้ตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ”

๒.๑ หลักความผูกพันโดยตรงของรัฐธรรมนูญ

15

คำสั่งศาลปกครองสูงสุด (คดีคำร้องที่ ๕๘๖/๒๕๕๒)

(๑) สิทธิของบุคคลที่บัพัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๖๗ บัพัญญัติรับรองไว้ ย่อมได้รับความคุ้มครอง การที่ยังไม่มีบัพัญญัติแห่งกฎหมายกำหนดหลักเกณฑ์ เงื่อนไข และวิธีการใช้สิทธิดังกล่าวนั้น ไม่ใช่เหตุที่องค์กรของรัฐจะยกขึ้นมาเป็นข้ออ้างเพื่อปฏิเสธไม่ให้ความคุ้มครองสิทธิดังกล่าวได้ เพราะโดยหลักการใช้และการตีความกฎหมาย เจตนารมณ์ตามบัพัญญัติของรัฐธรรมนูญซึ่งเป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศ จะมีผลตามที่บัพัญญัติโดยทันทีไม่ว่าจะมีบัพัญญัติให้ต้องมีการตรากฎหมายกำหนดรายละเอียดในเรื่องดังกล่าวหรือไม่ ซึ่งในกรณีนี้ศาลรัฐธรรมนูญได้เคยมีคำวินิจฉัยที่ ๓/๒๕๕๒ ตั้งแต่

๒.๑ หลักความผูกพันโดยตรงของรัฐธรรมนูญ

16

วันที่ ๑๘ มีนาคม ๒๕๕๒ ซึ่งเกี่ยวกับพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๓๕ นี้เองว่า รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มีเจตนารมณ์ให้สิทธิและเสรีภาพที่รัฐธรรมนูญฉบับนี้รับรองไว้มีสภาพบังคับได้ทันทีที่รัฐธรรมนูญประกาศให้มีผลใช้บังคับโดยไม่ต้องรอให้มีการบัญญัติกฎหมายอนุวัติการมาใช้บังคับก่อน

๒.๒ หลักการคุ้มครองสิทธิโดยองค์กรตุลาการตามมาตรา ๒๕ วรรคสามของรัฐธรรมนูญ

17

๒.๒.๑ ความสำคัญของหลักดังกล่าว

หลักนี้ถือว่าเป็นหัวใจสำคัญของการคุ้มครองสิทธิตาม
แนวคิดเสรีประชาธิปไตย เพราะองค์กรตุลาการเป็นองค์กร
ที่จะทำให้สิทธิตามรัฐธรรมนูญมีผลในทางปฏิบัติอย่าง
แท้จริง ดังนั้นหากปราศจากองค์กรตุลาการแล้วจะมี
ผลกระทบต่อการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญ

๒.๒ หลักการคุ้มครองสิทธิโดยองค์กรตุลาการตามมาตรา ๒๕ วรรคสามของรัฐธรรมนูญ

18

๒.๒.๒ สถานะของหลักการดังกล่าว

หลักการดังกล่าวมีสถานะเป็นหลักพื้นฐานสำคัญของ
หลักนิติรัฐ ซึ่งมุ่งคุ้มครองสิทธิของบุคคล ดังนั้นหากมีความ
ขัดแย้งระหว่างหลักนี้กับหลักอื่นๆ หลักการคุ้มครองสิทธิโดย
องค์กรตุลาการย่อมเป็นสิทธิเด็ดขาด ซึ่งจะต้องตีความให้
บุคคลนั้นสามารถเข้าถึงศาลได้

๒.๒ หลักการคุ้มครองสิทธิโดยองค์กรตุลาการตามมาตรา ๒๕ วรรคสามของรัฐธรรมนูญ

19

๒.๒.๓ ความหมายของหลักการคุ้มครองสิทธิโดยองค์กรตุลาการ

การคุ้มครองสิทธิโดยองค์กรตุลาการเป็นข้อเรียกร้อง
พื้นฐานของหลักนิติรัฐ ซึ่งหมายความว่า กรณีที่บุคคลถูก
ละเมิดจากการใช้อำนาจมหาชน บุคคลนั้นย่อมมีสิทธินำ
คดีไปสู่ศาลได้ ในกรณีที่มีปัญหาเกี่ยวกับเขตอำนาจศาล
ย่อมตกอยู่ในเขตอำนาจของศาลยุติธรรมที่จะพิจารณา
พิพากษาคดีดังกล่าวได้

๒.๒ หลักการคุ้มครองสิทธิโดยองค์กรตุลาการตาม มาตรา ๒๕ วรรคสามของรัฐธรรมนูญ

20

๒.๒.๔ คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ

(๑) คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ ๔๖/๒๕๕๔

พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครอง พ.ศ. ๒๕๔๒
มาตรา ๙ วรรคสอง (๒) ขัดหรือแย้งต่อมาตรา ๓๐ หรือไม่
ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ

๒.๒ หลักการคุ้มครองสิทธิโดยองค์กรตุลาการตาม มาตรา ๒๕ วรรคสามของรัฐธรรมนูญ

(๒) คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ ๑๕/๒๕๕๕

บทบัญญัติมาตรา ๒๖ (๑๐) แห่งพระราชบัญญัติ
ข้าราชการฝ่ายตุลาการฯ เฉพาะส่วนที่บัญญัติว่า “...มีกายหรือ
จิตใจไม่เหมาะสมที่จะเป็นข้าราชการตุลาการ...” ขัดหรือแย้ง
ต่อรัฐธรรมนูญมาตรา ๓๐ วรรคสาม

๒.๓ หลักประกันในการตรากฎหมายจำกัดสิทธิและ เสรีภาพตามมาตรา ๒๖ ของรัฐธรรมนูญ

22

- ๒.๓.๑ การจำกัดสิทธิและเสรีภาพกระทำได้เฉพาะแต่โดยอาศัยอำนาจ
ตามบทบัญญัติทางกฎหมายเท่านั้น
- ๒.๓.๒ กฎหมายที่จำกัดสิทธิและเสรีภาพจะต้องมีผลบังคับเป็นการทั่วไป
- ๒.๓.๓ การจำกัดสิทธิและเสรีภาพกระทำได้เท่าที่จำเป็น
- ๒.๓.๔ หลักการระบอบบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญที่ให้อำนาจ ในการตรา
กฎหมายจำกัดสิทธิ

**๒.๓.๑ การจำกัดสิทธิและเสรีภาพกระทำเฉพาะแต่โดย
อาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายเท่านั้น**

23

- (๑) กฎหมายที่จำกัดสิทธิและเสรีภาพได้หมายความว่า
กฎหมายตามแบบพิธีเท่านั้น
- (๒) เจื่อนไซในการตรากฎหมายจำกัดสิทธิ
 - (๑) เจื่อนไซทั่วไป
 - (๒) เจื่อนไซเฉพาะ

**๒.๓.๒ กฎหมายที่จำกัดสิทธิและเสรีภาพจะต้อง
มีผลบังคับเป็นการทั่วไป**

24

- ความมุ่งหมายเพื่อป้องกันมิให้องค์กรนิติบัญญัติ
กระทำการในลักษณะของคำสั่งทางปกครองในรูป
ของกฎหมาย
- ความหมายของการมีผลบังคับเป็นการทั่วไปกับการ
ตรากฎหมายหรือใช้บังคับกับกลุ่มบุคคล

๒.๓.๓ การจำกัดสิทธิและเสรีภาพกระทำได้เท่าที่ จำเป็นหรือ หลักความพอสมควรแก่เหตุ

- (๑) หลักนี้เป็น “หลักกฎหมายทั่วไป”
- (๒) หลักนี้มีหลักย่อย 3 หลัก
- (๓) แนวคำพิพากษาของศาลปกครอง

(๑) หลักนี้เป็น “หลักกฎหมายทั่วไป”

สถานะของ “หลักความได้สัดส่วน” มีสถานะเป็น “หลักกฎหมายทั่วไป” ในทางกฎหมายมหาชน แม้จะไม่มี การบัญญัติไว้เป็นลายลักษณ์อักษร ในทางกฎหมายมหาชนสามารถนำหลักนี้มาเป็นเกณฑ์ในการตรวจสอบการใช้อำนาจมหาชนได้ทุก การกระทำ กล่าวคือ การกระทำในทางนิติบัญญัติ การกระทำในทางปกครอง เป็นต้น

(๒) หลักความได้สัดส่วนมีหลักย่อย 3 หลัก

- ก. หลักความเหมาะสม
- ข. หลักความจำเป็น
- ค. หลักความสมดุลหรือหลักความได้สัดส่วนในความหมายอย่างแคบ

(๓) แนวคำพิพากษาของศาล

- คำพิพากษาของศาลไทยที่นำหลักทั้งสามมาเป็นเกณฑ์ในการตรวจสอบเป็นครั้งแรก คือ คำพิพากษาศาลปกครองกลางที่ ๒๒๕๓/๒๕๔๕ ศาลพิพากษาว่า ประกาศกระทรวงเกษตรฯ ดังกล่าวได้กำหนดมาตรการที่สามารถดำเนินการให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ของการออกประกาศ ซึ่งได้แก่การอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำได้อย่างมีประสิทธิภาพ แม้มาตรการดังกล่าวจะมีผลกระทบต่อเสรีภาพในการประกอบอาชีพประมงของผู้ฟ้องคดี และผู้ประกอบอาชีพนี้ในเขตพื้นที่ที่ประกาศดังกล่าวใช้บังคับก็ตาม

(๓) แนวคำพิพากษาของศาล

แต่ก็ไม่ปรากฏว่ามีมาตรการอื่นใดที่สามารถดำเนินการให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ของการออกประกาศ ซึ่งได้แก่การอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำได้อย่างมีประสิทธิภาพได้เท่ากับมาตรการที่ประกาศกระทรวงฉบับใช้บังคับน้อยกว่ามาตรการที่มีประกาศดังกล่าวกำหนดไว้ และประมงของผู้ฟ้องคดี และผู้ประกอบการอาชีพนี้ในเขตพื้นที่ที่ประกาศมาตรการที่ประกาศดังกล่าวกำหนดไว้ไม่ก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้ฟ้องคดีและผู้ประกอบอาชีพในเขตพื้นที่ที่ประกาศดังกล่าวใช้บังคับมากกว่าที่ก่อให้เกิดประโยชน์แก่ส่วนรวมดังกล่าวกำหนดไว้ แต่มีผลกระทบต่อเสรีภาพในการประกอบอาชีพดังกล่าว

๒.๓.๔ หลักการระบุบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญที่ให้อำนาจในการตรากฎหมายจำกัดสิทธิ

30

ความมุ่งหมายของหลักดังกล่าว

ก. เตือนฝ่ายนิติบัญญัติ

ข. เพื่อให้ประชาชนสามารถตรวจสอบได้

**๒.๔. หลักความเสมอภาคและหลักข้อห้ามมิให้เลือกปฏิบัติตาม
มาตรา ๒๗ ของรัฐธรรมนูญ**

31

หลัก - บุคคลที่มีสาระสำคัญเหมือนกันจะต้องได้รับ
การปฏิบัติจากรัฐเหมือนกัน

- บุคคลที่มีสาระสำคัญแตกต่างกันจะต้อง
ได้รับการปฏิบัติจากรัฐแตกต่างกัน

**๒.๔ หลักความเสมอภาคและหลักข้อห้ามมิให้เลือก
ปฏิบัติตามมาตรา ๒๗ ของรัฐธรรมนูญ**

(๑) คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ ๑๖/๒๕๔๕

พระราชบัญญัติข้าราชการฝ่ายตุลาการฯที่กำหนด
คุณสมบัติว่า “มีร่างกายที่เหมาะสม” ไม่เป็นการขัดกับ
รัฐธรรมนูญ เพราะมีมาตรการในการคัดเลือกแตกต่างจาก
อาชีพอื่นได้ การบัญญัติถ้อยคำดังกล่าวจึงไม่ขัดกับ
รัฐธรรมนูญ

**๒.๔ หลักความเสมอภาคและหลักข้อห้ามมิให้เลือกปฏิบัติ
ตามมาตรา ๒๗ ของรัฐธรรมนูญ**

33

- (๒) คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ ๔๔/๒๕๕๕
พระราชบัญญัติข้าราชการอัยการที่กำหนดคุณสมบัติว่า
“มีร่างกายที่เหมาะสม” ไม่เป็นการขัดกับรัฐธรรมนูญ
เพราะมาตรการในการคัดเลือกแตกต่างจากอาชีพอื่นได้
การบัญญัติถ้อยคำดังกล่าวจึงไม่ขัดกับรัฐธรรมนูญ

**๒.๔ หลักความเสมอภาคและหลักข้อห้ามมิให้เลือก
ปฏิบัติตามมาตรา ๒๗ ของรัฐธรรมนูญ**

34

- (๓) คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ ๑๕/๒๕๕๕
บทบัญญัติมาตรา ๒๖ (๑๐) แห่งพระราชบัญญัติ
ข้าราชการฝ่ายตุลาการฯ เฉพาะส่วนที่บัญญัติว่า “...มีกาย
หรือจิตใจไม่เหมาะสมที่จะเป็นข้าราชการตุลาการ...” ขัด
หรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญมาตรา ๓๐ วรรคสาม

๒.๔ หลักความเสมอภาคและหลักข้อห้ามมิให้เลือกปฏิบัติตามมาตรา ๒๗ ของรัฐธรรมนูญ

(๔) คำพิพากษาศาลปกครองสูงสุดที่ อ.๑๔๒/๒๕๔๗ เมื่อปรากฏข้อเท็จจริงว่าผู้ฟ้องคดีแม้จะมี “รูปพิการแต่ความพิการดังกล่าวไม่ถึงขนาดไม่อาจช่วยเหลือตัวเองได้ หรือไม่อาจปฏิบัติหน้าที่การงานตามปกติได้” การใช้ดุลพินิจวินิจฉัยว่าผู้ฟ้องคดีมีกายไม่เหมาะสมที่จะเป็นข้าราชการอัยการ โดยมิได้พิจารณาถึงความสามารถที่แท้จริงในการปฏิบัติงานของผู้ฟ้องคดี จึงไม่มีเหตุผลที่หนักแน่นควรค่าแก่การรับฟัง การที่ผู้ถูกฟ้องคดีไม่รับสมัครผู้ฟ้องคดีในการสอบคัดเลือกจึงผิดพลาดอย่างชัดเจน

๒.๔ หลักความเสมอภาคและหลักข้อห้ามมิให้เลือกปฏิบัติตามมาตรา ๒๗ ของรัฐธรรมนูญ

36

(๕) คำพิพากษาศาลปกครองสูงสุดที่ อ.๑๕๘/๒๕๕๐

เมื่อระบบการศึกษาของไทยไม่ได้จัดแยกหลักสูตรการศึกษาระหว่างหลักสูตรปริญญาตรีเกียรตินิยมกับหลักสูตรปริญญาตรีธรรมดา จึงถือว่าผู้ที่สำเร็จการศึกษาในระดับปริญญาตรีสาขาใดก็ย่อมมีศักดิ์และสิทธิเสมอกัน การที่คณะกรรมการ ก.พ.มีมติให้บรรจุผู้สำเร็จการศึกษาปริญญาตรีเกียรตินิยมทุกสาขาเป็นการบรรจุบุคคลเข้ารับราชการเป็นข้าราชการพลเรือนสามัญกรณีที่มีเหตุพิเศษ โดยไม่ได้คำนึงถึงตำแหน่ง จึงเป็นการปฏิบัติต่อบุคคลซึ่งมีสถานะทางกฎหมายเหมือนกันให้แตกต่างกัน อันเป็นการเลือกปฏิบัติที่ไม่เป็นธรรม และเป็นการกระทำที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย

๒.๔ หลักความเสมอภาคและหลักข้อห้ามมิให้เลือกปฏิบัติตามมาตรา ๓๐ ของรัฐธรรมนูญ

37

ประเด็นข้อพิจารณา

ก. อะไรคือหลักเกณฑ์ที่เป็นสาระสำคัญที่จะนำไปสู่การปฏิบัติให้แตกต่างกันหรือเหมือนกัน

ข. กรณีการวินิจฉัย “ถ้อยคำที่ไม่ชัดเจนในตัวเอง” ควรจะวางหลักอย่างไร

๒.๕ การตรากฎหมายจำกัดสิทธิกับหลักนิติธรรม

จากการศึกษาสาระสำคัญของหลักนิติรัฐ ผู้ศึกษาได้พิจารณาสาระสำคัญของหลักนิติรัฐแล้วอาจแบ่งสาระสำคัญของหลักนิติรัฐได้ ๖ กลุ่ม ดังนี้ คือ

๒.๕.๑ หลักนิติรัฐในฐานะที่เป็น “หลักความเป็นกฎหมายสูงสุดของรัฐธรรมนูญ”

๒.๕.๒ หลักนิติรัฐในฐานะที่เป็น “เกณฑ์” ในการจัดองค์กรของรัฐ

๒.๕.๓ หลักนิติรัฐในฐานะที่เป็น “เกณฑ์” ในการคุ้มครองสิทธิของประชาชน

๒.๕.๔ หลักนิติรัฐในฐานะที่เป็น “เกณฑ์” ในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ของรัฐ

๒.๕.๕ หลักนิติรัฐในฐานะที่เป็น “เกณฑ์” เกี่ยวกับโทษทางอาญาและความรับผิดชอบทางอาญา

๒.๕.๖ หลักนิติรัฐในฐานะที่เป็น “เกณฑ์” ในการตรากฎหมาย

๒.๕ หลักนิติธรรม : กรณีที่กฎหมายมีผลย้อนหลัง

39

การมีผลย้อนหลังของกฎหมายอาจแบ่งออกได้ ๒ กรณี

- ก. การมีผลย้อนหลังโดยแท้
- ข. การมีผลย้อนหลังมิใช่โดยแท้

การมีผลย้อนหลังทั้งสองกรณี หากมีผลย้อนหลังในทางที่เป็นประโยชน์ต่อผู้ที่เกี่ยวข้องในกรณีนี้ไม่มีข้อห้ามแต่อย่างใด

๒.๕ หลักนิติธรรม : กรณีที่กฎหมายมีผลย้อนหลัง

40

ก. คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ ๒๘/๒๕๕๗

ศาลปกครองกลางส่งคำโต้แย้งของผู้ฟ้องคดี เพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖๔ กรณีพระราชบัญญัติวิชาชีพการพยาบาลและการผดุงครรภ์ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๕๐ มาตรา ๒๑ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๙ ประกอบมาตรา ๕๐ หรือไม่

๒.๕ หลักนิติธรรม : กรณีที่กฎหมายมีผลย้อนหลัง

41

ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่า พระราชบัญญัติวิชาชีพการพยาบาลและการผดุงครรภ์ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๐ มาตรา ๒๑ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ โดยมีได้ระบุว่าขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตราใด กรณีไม่เป็นไปตามข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๔๖ ข้อ ๖ (๒) ที่กำหนดให้คำร้องต้องระบุมาตราของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยที่เกี่ยวกับเหตุในคำร้องไว้ด้วย ศาลรัฐธรรมนูญจึงไม่จำเป็นต้องวินิจฉัย

พระราชบัญญัติวิชาชีพการพยาบาลและการผดุงครรภ์ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๐ มาตรา ๒๑ ไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๙ ประกอบ มาตรา ๕๐

๒.๕ หลักนิติธรรม : กรณีที่กฎหมายมีผลย้อนหลัง

ข. ประกาศที่คณะกรรมการกลางเทศบาล(ก.ท.)กำหนดขึ้นเพื่อให้ คณะกรรมการกลางเทศบาลจังหวัด(ก.ท.จ.)ใช้เป็นกรอบและแนวทางในการนำไปกำหนดหลักเกณฑ์การสอบแข่งขัน เพื่อให้เทศบาลต่างๆยึดถือเป็นหลักเกณฑ์ในการดำเนินการสอบแข่งขัน เป็นการใช้อำนาจทางปกครองตามกฎหมายที่มีลักษณะเป็นนิติกรรมทางปกครองที่มีผลบังคับเป็นการทั่วไป จึงเป็นกฎ และต้องอยู่ภายใต้หลักกฎหมายทั่วไปที่ว่านิติกรรมทางปกครอง(ที่มีลักษณะกฎ)ต้องไม่มีผลย้อนหลัง การที่ ก.ท. และ ก.ท.จ. บุรีรัมย์ ได้ออกประกาศห้ามใช้บัญชีข้ามจังหวัด โดยให้มีผลใช้บังคับย้อนหลัง และไม่มียกเว้นเฉพาะกาลเพื่อรองรับการดำเนินการที่ถูกต้องตามมาตรฐานทั่วไป จึงเป็นการกระทำที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย (คำพิพากษาศาลปกครองสูงสุดที่ อ.๖๖/๒๕๕๓)

๓. การใช้สิทธิของประชาชนตามรัฐธรรมนูญ

๓.๑ ตามหมวด ๕ หน้าที่ของรัฐ

๓.๒ การใช้สิทธิทางศาล

๓.๑ ตามหมวด ๕ หน้าที่ของรัฐ

หมวดนี้แต่เดิมไม่เคยมีการร่างมาก่อน ฉบับนี้จึงเป็นฉบับแรกที่กำหนด “หน้าที่ของรัฐ” โดยกำหนดหลักการสำคัญให้รัฐต้องมีหน้าที่ดำเนินการให้เป็นไปตามที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญ เช่น

- หน้าที่ในการจัดการศึกษาของรัฐ (มาตรา ๕๔)
- หน้าที่ในการจัดให้มีบริการสาธารณสุข (มาตรา ๕๕)
- หน้าที่ในการจัดให้มีสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐาน (มาตรา ๕๖)
- หน้าที่ในการอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (มาตรา ๕๗)
- หน้าที่ในการรักษาวินัยการเงินการคลังอย่างเคร่งครัด

(มาตรา ๖๒)

๓.๑ ตามหมวด ๕ หน้าที่ของรัฐ

สาระสำคัญของหมวดนี้อีกประการหนึ่งคือ การให้สิทธิประชาชนในการฟ้องรัฐ ตามมาตรา ๕๑ “การใดที่รัฐธรรมนูญให้เป็นหน้าที่ของรัฐตามหมวดนี้ ถ้าการนั้นเป็นการทำเพื่อให้เกิดประโยชน์แก่ประชาชนโดยตรง ย่อมเป็นสิทธิของประชาชนและชุมชนที่จะติดตามและเร่งรัดให้รัฐดำเนินการรวมตลอดทั้งฟ้องร้องหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องเพื่อจัดให้ประชาชนหรือชุมชนได้รับประโยชน์นั้นตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กฎหมายบัญญัติ”

๓.๑ ตามหมวด ๕ หน้าที่ของรัฐ

ต่อมาได้มีการบัญญัติเรื่องการฟ้องของประชาชนหรือชุมชนตามมาตรา ๕๑ ของรัฐธรรมนูญนำไปบัญญัติไว้ในมาตรา ๔๔/๑ แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ซึ่งผ่านการพิจารณาในวาระ ๓ จากสภานิติบัญญัติแห่งชาติแล้ว

๓.๑ ตามหมวด ๕ หน้าที่ของรัฐ

สาระสำคัญของร่างมาตรา ๔๔/๑ อาจสรุปขั้นตอนได้ ๓ ขั้นตอนดังนี้

(๑) บุคคลหรือชุมชนซึ่งได้รับประโยชน์โดยตรงจากการทำหน้าที่ของรัฐตามรัฐธรรมนูญ หมวด ๕ ต้องยื่นคำร้องขอให้หน่วยงานปฏิบัติตามรัฐธรรมนูญ และหน่วยงานของรัฐไม่ดำเนินการภายใน ๙๐ วัน และบุคคลหรือชุมชนได้โต้แย้งภายใน ๓๐ วันนับแต่วันที่ทราบ

๓.๑ ตามหมวด ๕ หน้าที่ของรัฐ

(๒) บุคคลหรือชุมชนตาม (๑) ต้องยื่นคำร้องต่อผู้ตรวจการแผ่นดินว่าหน่วยงานของรัฐมิได้ปฏิบัติให้เป็นไปตามรัฐธรรมนูญภายใน ๓๐ วันนับแต่วันที่มิหนังสือโต้แย้งตาม (๑) หากผู้ตรวจการแผ่นดินเห็นว่าหน่วยงานของรัฐได้ปฏิบัติตามรัฐธรรมนูญแล้วให้แจ้งให้ผู้ร้องทราบ หากยังไม่ปฏิบัติให้เป็นไปตามรัฐธรรมนูญให้เสนอต่อคณะรัฐมนตรีทราบถึงการดังกล่าว

๓.๑ ตามหมวด ๕ หน้าที่ของรัฐ

(๓) ให้คณะรัฐมนตรีพิจารณาความเห็นของผู้ตรวจการแผ่นดินและสั่งการตามที่เห็นสมควร คณะรัฐมนตรีอาจมอบหมายให้คณะกรรมการหรือหน่วยงานใดเป็นผู้พิจารณาและเสนอความเห็นประกอบการพิจารณาของคณะรัฐมนตรีได้ เมื่อคณะรัฐมนตรีสั่งการเป็นประการใดให้แจ้งให้บุคคลหรือชุมชนทราบ หากบุคคลหรือชุมชนไม่เห็นด้วยอาจยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญภายใน ๓๐ วันนับแต่วันที่ได้รับแจ้ง

๓.๒ การใช้สิทธิทางศาล

๓.๒.๑ ศาลยุติธรรม

๓.๒.๒ ศาลปกครอง

๓.๒.๓ ศาลรัฐธรรมนูญ

๓.๒.๑ ศาลยุติธรรม

ศาลยุติธรรมเป็นศาลที่มีเขตอำนาจในคดีทั้งปวง เว้นแต่คดีที่รัฐธรรมนูญหรือกฎหมายบัญญัติให้อยู่ในเขตอำนาจของศาลอื่น

โดยทั่วไปแล้วศาลยุติธรรมจะพิจารณาคดีแพ่งและคดีอาญา ซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับเจ้าหน้าที่ของรัฐ ดังนี้

ก. คดีแพ่งโดยเฉพาะที่เกี่ยวกับคดีความรับผิดชอบทางละเมิด ตามพระราชบัญญัติความรับผิดชอบทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. ๒๕๓๙

ข. คดีอาญา - คดีที่เกี่ยวกับตำแหน่งหน้าที่

๓.๒.๒ ศาลปกครอง

ศาลปกครองมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีปกครองอันเนื่องมาจากการใช้อำนาจทางปกครองตามกฎหมายหรือเนื่องมาจากการดำเนินกิจการทางปกครอง ซึ่งอาจแยกคดีปกครองออกเป็น ๔ ประเภท

ก. คดีที่เกิดจากการใช้อำนาจฝ่ายเดียว ไม่ว่าจะเป็นการออกกฎ คำสั่ง หรือการกระทำอื่นใด

ข. คดีละเลย, ล่าช้า

ค. คดีละเมิดทางปกครอง

ง. คดีสัญญาทางปกครอง

๓.๒.๓ ศาลรัฐธรรมนูญ

ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจหน้าที่หลายประการตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ อำนาจหน้าที่ที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับประชาชน คือ อำนาจหน้าที่ตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๒๑๓ ซึ่งบัญญัติว่า

“บุคคลซึ่งถูกละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพที่รัฐธรรมนูญคุ้มครองไว้ มีสิทธิยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญเพื่อมีคำวินิจฉัยว่าการกระทำนั้น ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์ วิธีการและเงื่อนไขที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ”

๓.๒.๓ ศาลรัฐธรรมนูญ

ต่อมาได้มีการกำหนดรายละเอียดเกี่ยวกับการใช้สิทธิตามมาตรา ๒๑๓ รัฐธรรมนูญ ไว้ในร่าง พรป.ว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ซึ่งผ่านการพิจารณาของ สนช. แล้ว โดยบัญญัติไว้ในมาตรา ๔๕ ว่า

“บุคคลซึ่งถูกละเมิดสิทธิและเสรีภาพโดยตรงและได้รับความเดือดร้อนหรือเสียหาย หรืออาจจะเดือดร้อนหรือเสียหายโดยมีอาจหลีกเลี่ยงได้นั้น เนื่องจากการถูกละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพนั้น ย่อมมีสิทธิยื่นคำร้องขอให้ศาลพิจารณาวินิจฉัยคดีตามมาตรา ๗ (๑๐) ได้ โดยจะต้องยื่นคำร้องต่อผู้ตรวจการแผ่นดินเสียก่อน ภายในเก้าสิบวันนับแต่วันรู้หรือควรรู้ถึงการละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพดังกล่าว เว้นแต่การละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพนั้นยังคงอยู่ก็ให้ยื่นคำร้องได้ตราบที่การละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพนั้นยังคงมีอยู่...”

๓.๒.๓ ศาลรัฐธรรมนูญ

มาตรา ๔๖ แห่ง พรป. ว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ.
.... บัญญัติว่า

“การใช้สิทธิยื่นคำร้องตามมาตรา ๔๕ ต้องเป็นการกระทำที่เป็นการ
ละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพอันเกิดจากการกระทำของหน่วยงานของรัฐ เจ้าหน้าที่
ของรัฐ หรือหน่วยงานซึ่งใช้อำนาจรัฐ และต้องมีไต่กรณีอย่างหนึ่งอย่างใด
ดังต่อไปนี้

(๑) การกระทำของรัฐบาล

(๒) รัฐธรรมนูญหรือกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญได้กำหนด
กระบวนการร้องหรือผู้มีสิทธิขอให้ศาลพิจารณาวินิจฉัยไว้เป็นการเฉพาะ

๓.๒.๓ ศาลรัฐธรรมนูญ

(๓) กฎหมายบัญญัติขั้นตอนและวิธีการไว้เป็นการเฉพาะ และยังมีได้
ดำเนินการตามขั้นตอนหรือวิธีการนั้นครบถ้วน

(๔) เรื่องที่อยู่ในระหว่างการพิจารณาพิพากษาคดีของศาลอื่น หรือ
เรื่องที่ศาลอื่นมีคำพิพากษาหรือคำสั่งถึงที่สุดแล้ว

(๕) การกระทำของคณะกรรมการตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๙๒

(๖) การกระทำเกี่ยวกับการบริหารงานบุคคลของคณะกรรมการตุลา
การศาลยุติธรรม คณะกรรมการตุลาการศาลปกครอง คณะกรรมการตุลา
การทหาร รวมถึงการดำเนินการเกี่ยวกับวินัยทหาร”

บทสรุป

ตามรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๐ การใช้สิทธิของประชาชนมีขอบเขตที่กว้างขวางขึ้น ในด้านหนึ่งอาจทำให้คดีที่จะมีการฟ้องร้องไปศาลรัฐธรรมนูญมีคดีมากขึ้น แต่คดีเหล่านั้นจะคุ้มครองสิทธิของประชาชนได้หรือไม่ อาจต้องรอดูคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ

กลไกในการเพิ่มประสิทธิภาพของการพิจารณาคดี
ในศาลฎีกาแผนกคดีอาญา
ของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง

นายอริคม อินทุพุด
ผู้พิพากษาศาลฎีกา
๑๖ ธันวาคม ๒๕๖๐

1

ปัญหาของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาฯ
ก่อนมีรัฐธรรมนูญปี ๒๕๖๐

๑. กระบวนพิจารณามีปัญหาว่า ขัดต่อกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (International Covenant on Civil and Political Rights – ICCPR) Article 14 ข้อ 5. “Everyone convicted of a crime shall have the right to his conviction and sentence being reviewed by a higher tribunal according to law” หรือไม่

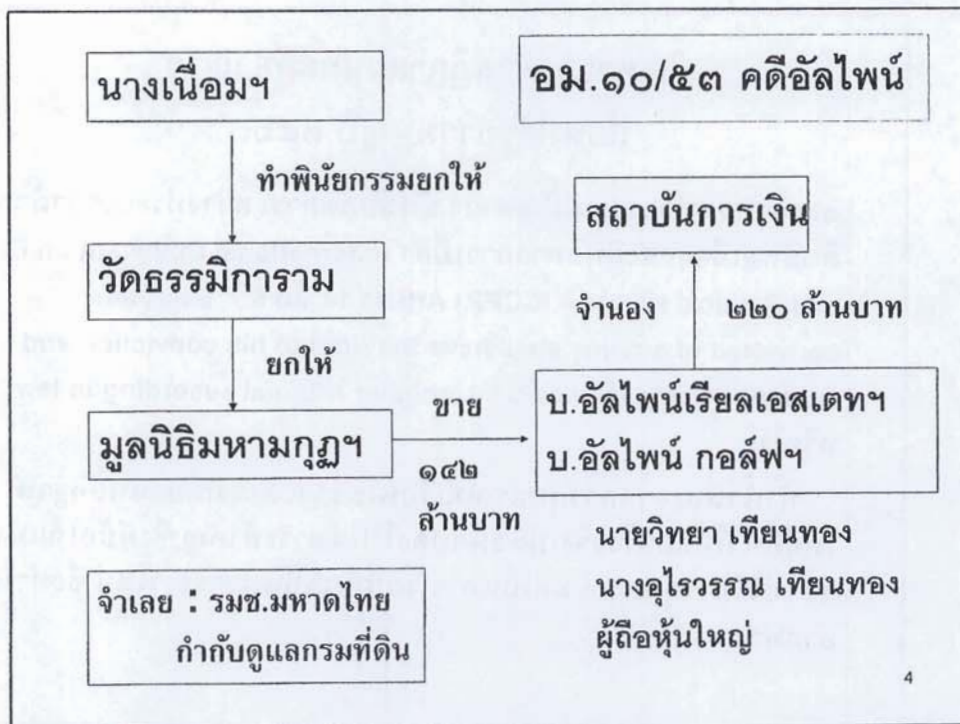
ทั้งนี้ เนื่องจากการอุทธรณ์มีเงื่อนไขว่าจะต้องมีพยานหลักฐานใหม่ที่ทำให้ข้อเท็จจริงเปลี่ยนแปลงไปในสาระสำคัญ ซึ่งมีข้อโต้แย้งว่า ไม่ใช่การอุทธรณ์ แต่เป็นการ รื้อฟื้นคดีขึ้นพิจารณาใหม่ ซึ่งทำได้ยากมาก

2

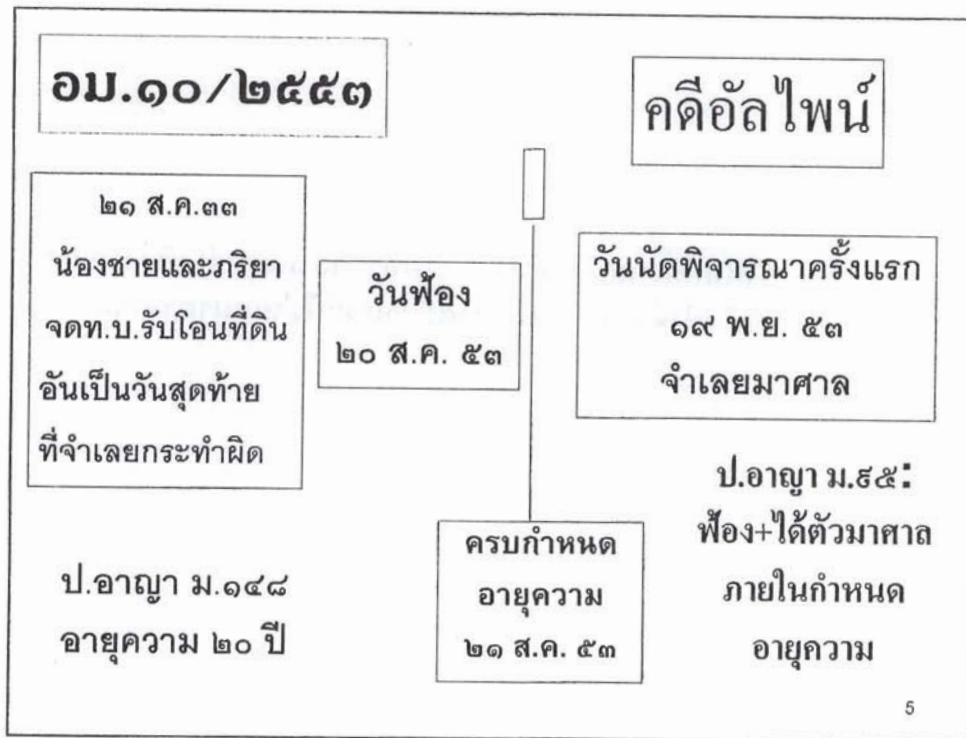
๒. ข้อกำหนดเกี่ยวกับการดำเนินคดีของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาฯ พ.ศ. ๒๕๕๓ ข้อ ๘ ที่ว่า โจทก์ไม่จำเป็นต้องนำตัวจำเลยมาศาลในวันฟ้อง

มีผลให้คดีที่อัยการสูงสุดหรือคณะกรรมการป.ป.ช.ยื่นฟ้องหรือยื่นคำร้องต่อศาลในช่วงเวลาที่คดีใกล้จะขาดอายุความ แล้วคดีมาขาดอายุความภายหลังศาลรับฟ้องแล้วไม่นาน ทำให้มีผู้วิจารณ์ว่า ศาลฯ ทำงานช้า ปลอ่ยให้คดีขาดอายุความในมือศาล ทั้งที่ความล่าช้าไม่ได้เกิดจากศาล เช่น คดีอัลไพน์ ป.ป.ช.ยื่นฟ้องวันที่ ๒๐ สิงหาคม ๒๕๕๓ ครบกำหนดอายุความ ๒๐ ปี วันที่ ๒๑ สิงหาคม ๒๕๕๓

3

4

๓. ข้อกำหนดเกี่ยวกับการดำเนินคดีของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาฯ พ.ศ. ๒๕๔๓ ข้อ ๑๐ ที่ว่า “ศาลมีอำนาจพิจารณาและได้สวนพยานหลักฐานลับหลังจำเลยได้”

มีข้อโต้แย้งว่า ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ โดยเทียบเคียงคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญที่ ๔/๒๕๕๖ ที่วินิจฉัยว่า พ.ร.บ. ว่าด้วยความร่วมมือระหว่างประเทศในเรื่องทางอาญา พ.ศ. ๒๕๓๕ ม.๔๑ ที่ให้ศาลมีอำนาจรับฟังพยานหลักฐานที่มีที่มาจากการสืบพยานในศาลต่างประเทศ (ที่จำเลยไม่มีโอกาสตรวจสอบหรือรับทราบ) ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ ฉบับปี ๒๕๕๐ มาตรา ๒๙, ๔๐ (๒)(๓)(๔)(๗) และไม่สอดคล้องกับหลักนิติธรรม ตามมาตรา ๓ วรรคสอง

6

๕. จำเลยในคดีที่ศาลมีคำพิพากษาไม่มาศาลในระหว่างพิจารณาคดีหรือในวันนัดฟังคำพิพากษา บางคดีจำเลยก็ไม่เคยมาศาลเลย

7

๕. การดำเนินกระบวนการพิจารณาในบางคดียังคล้ายระบบกล่าวหา มีการซักถามพยานซ้ำกับที่มีในบันทึกถ้อยคำของพยานในชั้นป.ป.ช. ที่พยานรับรองแล้ว และทนายจำเลยยังขึ้นกับการถามพยานในรูปแบบการถามค้าน
๖. การที่ศาลถามพยานเอง ทำให้จำเลยมีความรู้สึกเหมือนไม่ได้สู้กับโจทก์เท่านั้น ยังต้องสู้กับศาลด้วย
๗. ปัญหาจากประมวลจริยธรรมตุลาการ ข้อ ๙

8

ประมวลจริยธรรมตุลาการ

“ ข้อ ๙ ผู้พิพากษาพึงระลึกว่าการนำพยานหลักฐานเข้าสืบและการซักถามพยานควรเป็นหน้าที่ของคู่ความและทนายความของแต่ละฝ่ายที่จะกระทำ ผู้พิพากษาพึงเรียกพยานหลักฐานหรือซักถามพยานด้วยตนเองก็ต่อเมื่อจำเป็นเพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรมหรือมีกฎหมายบัญญัติไว้ให้ศาลเป็นผู้กระทำเอง ”

9

ระบบกล่าวหา	ระบบไต่สวน
- ศาลต้องเป็นกลาง คู่ความมีหน้าที่เสนอความจริงต่อศาล - เคร่งครัดกับ ก.ม.วิธีพิจารณาความและการได้มาซึ่งพยาน - มีข้อสงสัยต้องยกประโยชน์ให้แก่จำเลย - รับฟังแต่พยานหลักฐานที่เสนอต่อหน้าศาล - ทนายความมีบทบาทมากกว่าระบบไต่สวน	- ศาลมีบทบาทในการค้นหาความจริงมากกว่าระบบกล่าวหา - เน้นการค้นหาความจริงเป็นสำคัญ - หลักยกประโยชน์ฯ ไม่นำมาใช้เว้นแต่พยายามทุกทางแล้ว - พยานหลักฐานที่ไม่ได้เสนอต่อหน้าศาลก็รับฟังได้ - ทนายความมีบทบาทน้อยกว่าระบบกล่าวหา

10

คดีที่ใช้ระบบไต่สวนในศาลไทย

๑. คดีที่อยู่ในอำนาจของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง
๒. คดีเลือกตั้ง ส.ส. และการได้มาซึ่ง ส.ว.
๓. คดีเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นและผู้บริหารท้องถิ่น
๔. คดีอาญาเจ้าหน้าที่ของรัฐทุจริต
๕. คดีค้ามนุษย์

11

กลไกในการเพิ่มประสิทธิภาพของการพิจารณาคดี
ในศาลฎีกาแผนกคดีอาญา
ของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง

12

คดีที่อยู่ในอำนาจของศาลฎีกาแผนกคดีอาญา
ของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง

๑. คดีอาญา
๒. คดีร่ำรวยผิดปกติ
๓. คดีจิตใจไม่เย็นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินหรือ
ยื่นเท็จ
๔. คดีคณะกรรมการป.ป.ช.กระทำความผิดเสียเอง

รัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๓๔ และพ.ร.ป.ว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรง
ตำแหน่งทางการเมือง พ.ศ. ๒๕๖๐ มาตรา ๑๐(๑) ถึง (๔)

13

บุคคลที่อยู่ในอำนาจของศาลนี้

- คดีอาญา
- คดีร่ำรวยผิดปกติ
- คดีจิตใจไม่เย็นบัญชีหรือยื่นเท็จ

(๑) ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองเฉพาะตามที่บัญญัติไว้ในกฎหมายประกอบ
รัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต

(๒) ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

(๓) ผู้ดำรงตำแหน่งในองค์กรอิสระ

(๔) ผู้ว่าการตรวจเงินแผ่นดิน

(๕) ตัวการ ผู้ใช้ ผู้สนับสนุน

(๖) ผู้ให้สินบน

- บุคคลตาม (๑) ถึง (๔) เป็นไปตามพ.ร.ป.ว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีอาญาของ
ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง พ.ศ. ๒๕๖๐ มาตรา ๑๐(๑)
- ส่วนบุคคลตาม (๕) และ (๖) เป็นไปตามมาตรา ๑๐ (๓)

14

๑.คดีอาญา

- ทุจริตต่อหน้าที่
- จงใจใช้อำนาจหน้าที่หรือปฏิบัติหน้าที่ขัดต่อบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญหรือกฎหมาย

รัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๓๔ และพ.ร.ป.ว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง พ.ศ. ๒๕๖๐ มาตรา ๑๐(๑)

ฐานความผิด

- (๑) ความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการตาม ป.อาญา ม.๑๔๗ ถึง ม.๑๖๖
- (๒) ความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ในการยุติธรรมตาม ป.อาญา ม.๒๐๐ ถึง ม.๒๐๓
- (๓) ความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่หรือทุจริตต่อหน้าที่ตามกฎหมายอื่น

15

๒.คดีร่ำรวยผิดปกติ

ความหมาย

คำว่า
ร่ำรวยผิดปกติ

ร่างพ.ร.ป.ว่าด้วยการ
ป้องกันและปราบปราม
การทุจริต พ.ศ. ...ม.๔

- (๑) การมีทรัพย์สินมากผิดปกติ
- (๒) การมีทรัพย์สินเพิ่มขึ้นมากผิดปกติ
- (๓) การมีหนี้สินลดลงมากผิดปกติ
- (๔) การได้ทรัพย์สินมาโดยไม่มีมูลอันจะอ้างได้ตามกฎหมายสืบเนื่องมาจากการปฏิบัติตามหน้าที่หรือใช้อำนาจในตำแหน่งหน้าที่

16

๓.คดีจึงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินหรือยื่นเท็จ

บุคคลที่อยู่ในอำนาจ

พ.ร.ป.ว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีอาญาม.๑๐(๔)

๑.ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองเฉพาะตามที่บัญญัติไว้ในกฎหมาย
ประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต

๒.ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

๓.ผู้ดำรงตำแหน่งในองค์กรอิสระ

๔.ผู้ว่าการตรวจเงินแผ่นดิน

๕.กรรมการป.ป.ช.

๖.เจ้าหน้าที่ของสำนักงานคณะกรรมการป.ป.ช.

17

องค์ประกอบความผิดคดีจึงใจ

๑. จึงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน หรือจงใจยื่นบัญชี
แสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินอันเป็นเท็จหรือปกปิดข้อเท็จจริงที่
ควรแจ้งให้ทราบ และ

๒. มีพฤติการณ์อันควรเชื่อได้ว่ามีเจตนาไม่แสดงที่มาแห่งทรัพย์สินหรือ
หนี้สินนั้น

รัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๓๕ วรรคท้าย และร่างพ.ร.ป.ว่าด้วยการป้องกันและ
ปราบปรามการทุจริต พ.ศ. ... มาตรา ๑๑๒

18

๔.คดีที่คณะกรรมการป.ป.ช.ถูกกล่าวหา

รัฐธรรมนูญฉบับปี ๒๕๖๐ ม.๒๓๖ และพ.ร.ป.ว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีอาญา
ของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ม.๑๐ (๒)

ข้อกล่าวหา

๑. ร่ำรวยผิดปกติ

๒. ทุจริตต่อหน้าที่

๓. จงใจปฏิบัติหน้าที่หรือใช้อำนาจขัดต่อบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ
หรือกฎหมาย

19

การดำเนิน
กระบวนการ
คดีอาญา
ในศาลฎีกา
แผนกคดีอาญาฯ

- การเลือกองค์คณะฯ
- การยื่นคำฟ้อง
- วันนัดพิจารณาค้างครั้งแรก
- การตรวจพยานหลักฐาน
- การไต่สวนพยานหลักฐาน
- การพิพากษาคดี
- การอุทธรณ์

20

การเลือกองค์คณะผู้พิพากษา

21

การประชุมใหญ่เลือกองค์คณะ

- เมื่อมีการยื่นฟ้องคดีต่อศาล ให้ประธานศาลฎีกาเรียกประชุมใหญ่เพื่อเลือกผู้พิพากษาในศาลฎีกาซึ่งเคยดำรงตำแหน่งไม่ต่ำกว่าผู้พิพากษาศาลฎีกาหรือผู้พิพากษาอาวุโสซึ่งเคยดำรงตำแหน่งไม่ต่ำกว่าผู้พิพากษาศาลฎีกาจำนวนเก้าคนเป็นองค์คณะผู้พิพากษาโดยให้เลือกเป็นรายคดี (พ.ร.ป.วิธีพิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองฯ ม.๑๑ วรรคหนึ่ง)

22

การถอนตัว การลงคะแนน ความคุ้มกันขององค์คณะฯ

- การถอนตัวจากการรับเลือกเป็นองค์คณะผู้พิพากษาต้องมีเหตุสมควร ต้องแถลงต่อที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาก่อนลงคะแนนและที่ประชุมใหญ่ต้องลงมติว่าจะให้ถอนตัวหรือไม่ โดยมติของที่ประชุมใหญ่ให้เป็นที่สุด (ม.๑๑ วรรคสอง)
- การเลือกองค์คณะฯ ต้องลงคะแนนลับ หากคะแนนเท่ากันให้ ปธ.ศาลฎีกาจับสลาก (ม.๑๑ วรรคสาม)
- ระหว่างการพิจารณาคดี ห้ามมีคำสั่งให้ไปทำงานที่ศาลอื่นนอก ศาลฎีกา (ม.๑๑ วรรคสี่) และการเปลี่ยนแปลงสถานะของผู้พิพากษาที่ได้รับเลือกเป็นองค์คณะผู้พิพากษาไปเป็นผู้พิพากษาอาวุโสในศาลฎีกา ไม่กระทบถึงการที่ผู้นั้นจะปฏิบัติหน้าที่เป็นองค์คณะผู้พิพากษาต่อไป (ม.๑๑ วรรคเจ็ด)

23

การเลือกองค์คณะผู้พิพากษาใหม่

- หากองค์คณะคนใดพ้นจากหน้าที่ตาม ม.๑๒ (คือพ้นจากการเป็นข้าราชการตุลาการ ไปดำรงตำแหน่งอื่น ถอนตัวเพราะเหตุมีการคัดค้าน หรือมีเหตุอันสมควรและที่ประชุมใหญ่อนุญาตให้ถอนตัว) หรือมีเหตุสุดวิสัย หรือเหตุจำเป็นอื่นอันไม่อาจก้าวล่วงได้ทำให้ ไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ (เป็นการถาวร) ให้เลือกผู้พิพากษาเข้ามาแทนที่ มีอำนาจเช่นเดียวกับผู้พิพากษาที่ตนเข้ามาแทน (ม.๑๑ วรรคห้า)
- ในกรณีมีเหตุสุดวิสัยหรือเหตุจำเป็นอื่นอันไม่อาจก้าวล่วงได้ ทำให้ไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ในวันนัดเป็นการชั่วคราว หากผู้พิพากษาในองค์คณะคงเหลือไม่น้อยกว่าเจ็ดคน ให้ถือว่าผู้พิพากษาเท่าที่มีอยู่เป็นองค์คณะพิจารณาคดีต่อไปได้ เว้นแต่การทำคำสั่งที่เป็นการวินิจฉัยชี้ขาดคดีหรือทำคำพิพากษา(ม.๑๑ วรรคหก)

24

การคัดค้านองค์คณะผู้พิพากษา

- ต้องยื่นคำร้องต่อศาลก่อนเริ่มการไต่สวนพยานหลักฐาน เว้นแต่ผู้คัดค้านสามารถแสดงต่อศาลได้ว่ามีเหตุสมควรที่ทำให้ไม่สามารถคัดค้านก่อนหน้านั้น
- คำสั่งขององค์คณะฯ ที่ยอมรับหรือยกคำคัดค้านเป็นที่สุด
- ให้นำบทบัญญัติว่าด้วยการคัดค้านผู้พิพากษาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาใช้บังคับโดยอนุโลม
(พ.ร.ป.ว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองฯ ม.๑๓)

25

การยื่นคำฟ้อง

26

การฟ้องคดี : อำนาจฟ้อง

- ผู้มีอำนาจฟ้องคดีอาญา

(๑) อัยการสูงสุด

(๒) คณะกรรมการป.ป.ช. ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์และเงื่อนไขที่กฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริตกำหนด (พ.ร.ป.ว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองฯ ม.๒๓)

หลักเกณฑ์เดิมเรื่องอัยการสูงสุดกับคณะกรรมการป.ป.ช.มีความเห็นต่างให้ตั้งคณะทำงานร่วมกัน หากอัยการสูงสุดยังเห็นว่าพยานหลักฐานไม่สมบูรณ์ คณะกรรมการป.ป.ช.ฟ้องเองได้ ไม่มีในพ.ร.ป.ว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีอาญาฯ แต่มีอยู่ในร่างพ.ร.ป.ว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริตฯ

27

บทบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับอายุความ

- ในการดำเนินคดีอาญาตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้ เมื่อได้ยื่นฟ้องคดีต่อศาลแล้ว ให้อายุความสะดุดหยุดลง (พ.ร.ป.ว่าด้วยวิธีพิจารณาฯ ม.๒๕ วรรคหนึ่ง)
- ในกรณีผู้ถูกกล่าวหาหรือจำเลยหลบหนีไปในระหว่างถูกดำเนินคดีหรือระหว่างการพิจารณาคดีของศาล มิให้นับระยะเวลาที่ผู้ถูกกล่าวหาหรือจำเลยหลบหนีรวมเป็นส่วนหนึ่งของอายุความ (พ.ร.ป.ว่าด้วยวิธีพิจารณาฯ ม.๒๕ วรรคสอง)
- ในกรณีมีคำพิพากษาถึงที่สุดให้ลงโทษจำเลย ถ้าจำเลยหลบหนีไปในระหว่างต้องคำพิพากษาถึงที่สุดให้ลงโทษ มิให้นำบทบัญญัติมาตรา ๙๘ แห่งประมวลกฎหมายอาญามาใช้บังคับ (ร่างพ.ร.ป.ว่าด้วยวิธีพิจารณาฯ ม.๒๕ วรรคสาม)

28

รูปแบบของคำฟ้อง

- ฟ้องต้องทำเป็นหนังสือ
- มีข้อความตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๑๕๘ แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา
- มีข้อความที่เป็นการกล่าวหาเกี่ยวกับการทุจริตต่อหน้าที่ หรือจงใจปฏิบัติหน้าที่ หรือใช้อำนาจขัดต่อบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญหรือกฎหมาย และต้องระบุพฤติการณ์ที่กล่าวหาว่ากระทำความผิด
- พร้อมทั้งชี้ช่องพยานหลักฐานให้ชัดเจนเพียงพอที่จะดำเนินกระบวนการพิจารณาได้สวนข้อเท็จจริงต่อไปได้มาตรา ๒๕
(พ.ร.ป.ว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองฯ ม. ๒๖ วรรคหนึ่ง)

29

การแก้ไขคำฟ้องและการได้สวนมูลฟ้อง

- ฟ้องไม่ถูกต้อง ศาลมีคำสั่งให้แก้ไขให้ถูกต้องได้
(พ.ร.ป.ว่าด้วยวิธีพิจารณาฯ ม.๒๖ วรรคสาม)
- การฟ้องคดีอาญาต่อศาลนี้ไม่ต้องได้สวนมูลฟ้อง
(พ.ร.ป.ว่าด้วยวิธีพิจารณาฯ ม.๒๖ วรรคสี่)

30

การฟ้องคดี : กระบวนการในวันยื่นฟ้อง

๑. กรณีปกติ

- ให้จำเลยมาหรือคุมตัวมาศาล
- โจทก์ส่งสำนวนการไต่สวนของคณะกรรมการป.ป.ช.หรือคณะผู้ไต่สวนอิสระ แล้วแต่กรณี พร้อมสำเนาอิเล็กทรอนิกส์ต่อศาลเพื่อให้เป็นหลักในการพิจารณาและไต่สวนพยานหลักฐาน
- ศาลอาจไต่สวนหาข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานเพิ่มเติมได้ตามที่เห็นสมควร

พ.ร.บ.ว่าด้วยวิธีพิจารณาฯ ม.๒๖ วรรคสอง

31

การฟ้องคดี : กระบวนการในวันยื่นฟ้อง

๒. กรณีผู้ถูกกล่าวหาหลบหนี

- ในการยื่นฟ้อง อัยการสูงสุดหรือคณะกรรมการป.ป.ช.ต้องแจ้งให้ผู้ถูกกล่าวหา มาศาลในวันฟ้องคดี
- ในกรณีที่ผู้ถูกกล่าวหาไม่มาศาล และอัยการสูงสุดหรือคณะกรรมการป.ป.ช. มีหลักฐานแสดงต่อศาลว่า
 - ได้เคยมีการออกหมายจับผู้ถูกกล่าวหาแล้ว แต่ยังไม่ได้นำตัวมา หรือ
 - เหตุที่ผู้ถูกกล่าวหาไม่มาศาลเกิดจากการประวิงคดี หรือ
 - ผู้ถูกกล่าวหาไม่มาศาลตามนัดโดยไม่มีเหตุแก้ตัวอันสมควรให้ศาลประทับรับฟ้องไว้พิจารณา แม้ไม่ปรากฏผู้ถูกกล่าวหาต่อหน้าศาล

พ.ร.บ.ว่าด้วยวิธีพิจารณาฯ ม.๒๗

32

กระบวนการภายหลังประทับรับรองโดยไม่มีตัว

- ในกรณีที่ศาลประทับรับรองไว้โดยไม่มีตัวและศาลได้ส่งหมายเรียกและสำเนาฟ้องให้จำเลยทราบโดยชอบแล้ว แต่จำเลยไม่มาศาล ให้ศาลออกหมายจับจำเลย (พ.ร.ป.ว่าด้วยวิธีพิจารณาฯ ม.๒๘ ว.หนึ่ง)
- ผู้มีหน้าที่เกี่ยวข้องกับการติดตามหรือจับกุมจำเลยต้องรายงานผลการติดตามจับกุมเป็นระยะตามที่ศาลกำหนด (พ.ร.ป.ว่าด้วยวิธีพิจารณาฯ ม.๒๘ ว.หนึ่ง)
- หากไม่สามารถจับจำเลยได้ภายในสามเดือนนับแต่วันออกหมายจับ ให้ศาลมีอำนาจพิจารณาคดีได้โดยไม่ต้องกระทำต่อหน้าจำเลย (พ.ร.ป.ว่าด้วยวิธีพิจารณาฯ ม.๒๘ ว.สอง)
- กรณีดังกล่าวไม่ตัดสิทธิจำเลยที่จะตั้งทนายความมาดำเนินการแทนตน (พ.ร.ป.ว่าด้วยวิธีพิจารณาฯ ม.๒๘ ว.สอง)

33

กรณีจำเลยมาศาลระหว่างในการพิจารณาคดีโดยไม่มีตัว

- การพิจารณาคดีที่ไม่ได้กระทำต่อหน้าจำเลย ไม่เป็นการตัดสิทธิจำเลยที่จะมาศาลเพื่อต่อสู้คดีในเวลาใดก่อนที่ศาลจะมีคำพิพากษา แต่การมาศาลดังกล่าวไม่มีผลให้การได้สวนและการดำเนินกระบวนการพิจารณาที่ได้กระทำไปแล้วต้องเสียไป (พ.ร.ป.ว่าด้วยวิธีพิจารณาฯ ม.๒๘ ว.สาม)

34

การรื้อฟื้นคดีขึ้นพิจารณาใหม่

- ในคดีศาลดำเนินกระบวนการพิจารณาลับหลังจำเลย และมีคำพิพากษาว่าจำเลยกระทำความผิด ถ้าภายหลังจำเลยมีพยานหลักฐานใหม่ที่อาจทำให้ข้อเท็จจริงเปลี่ยนแปลงไปในสาระสำคัญ จำเลยจะมาแสดงตนต่อศาลและยื่นคำร้องต่อศาลเพื่อขอให้รื้อฟื้นคดีขึ้นพิจารณาใหม่ได้ แต่ต้องยื่นเสียภายในหนึ่งปี นับแต่วันที่ศาลมีคำพิพากษา และให้ศาลมีอำนาจสั่งรื้อฟื้นคดีขึ้นพิจารณาใหม่ได้ตามที่เห็นสมควร คำสั่งของศาลในกรณีเช่นนี้ให้เป็นที่สุด
- ในกรณีที่ศาลสั่งรื้อฟื้นคดีขึ้นพิจารณาใหม่ ให้ดำเนินการตามมาตรา ๑๑ แต่ผู้พิพากษาในองค์คณะผู้พิพากษาต้องไม่เคยพิจารณาคดีนั้นมาก่อน
- การรื้อฟื้นคดีขึ้นพิจารณาใหม่ไม่มีผลให้การไต่สวนและการดำเนินกระบวนการพิจารณาที่ได้ทำไปแล้วต้องเสียไป
- การดำเนินการในการรื้อฟื้นคดีขึ้นพิจารณาใหม่ ให้เป็นไปตามข้อกำหนดของประธานศาลฎีกา (พ.ร.ป.ว่าด้วยวิธีพิจารณาฯ ม.๒๙)

35

การฟ้องคดี : กระบวนการภายหลังประทับฟ้องโดยมีตัวจำเลย

- เมื่อศาลมีคำสั่งประทับฟ้องแล้ว ให้ศาลส่งสำเนาคำฟ้องแก่จำเลยและนัดคู่ความมาศาลในวันนัดพิจารณาครั้งแรก (พ.ร.ป.ว่าด้วยวิธีพิจารณาฯ ม.๓๓ วรรคหนึ่ง)
- นับแต่วันที่จำเลยรับสำเนาฟ้อง จำเลยมีสิทธิขอตรวจและคัดสำเนาเอกสารในสำนวนการไต่สวนของคณะกรรมการป.ป.ช. (พ.ร.ป.ว่าด้วยวิธีพิจารณาฯ ม.๓๓ วรรคสอง)

36

การฟ้องคดี : ผลของคำสั่งประทับฟ้อง

- เมื่อศาลประทับฟ้อง ให้ผู้ถูกกล่าวหาซึ่งดำรงตำแหน่งตามมาตรา ๑๐ (๑) กรรมการ ป.ป.ช. หรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ หยุดปฏิบัติหน้าที่จนกว่าจะมีคำพิพากษา เว้นแต่ศาลจะมีคำสั่งเป็นอย่างอื่น
- ในกรณีที่ศาลมีคำพิพากษาให้ผู้ใดพ้นจากตำแหน่ง หรือคำพิพากษานั้น มีผลให้ผู้ใดพ้นจากตำแหน่ง ไม่ว่าจะมีการอุทธรณ์ตามหมวด ๖ อุทธรณ์ หรือไม่ ให้ผู้นั้นพ้นจากตำแหน่งตั้งแต่วันที่ศาลมีคำพิพากษาหรือวันที่หยุดปฏิบัติหน้าที่ (พ.ร.ป.ว่าด้วยวิธีพิจารณาฯ ม.๑๗)

37

หลักเกณฑ์การถอนฟ้อง

- เมื่อศาลประทับฟ้องแล้ว ห้ามมิให้ศาลอนุญาตให้ถอนฟ้อง เว้นแต่จะได้ความว่าหากไม่อนุญาตให้ถอนฟ้องจะกระทบกระเทือนต่อความยุติธรรม (พ.ร.ป.ว่าด้วยวิธีพิจารณาฯ ม.๓๐)

38

การจับ คும்ขัง และปล่อยชั่วคราว

- คณะกรรมการป.ป.ช. ผู้ได้สวนอิสระ หรืออสส. อาจร้องขอต่อศาลให้ออกหมายจับหรือหมายขังผู้ถูกกล่าวหาหรือจำเลย หากมีหลักฐานตามสมควรว่าผู้นั้นน่าจะได้กระทำความผิดอาญาหรือมีเหตุอันควรเชื่อว่าจะหลบหนี หรือจะไปยุ่งเหยิงกับพยานหลักฐานหรือก่อเหตุอันตรายประการอื่น (ม.๒๒ วรรคหนึ่ง)
- ในกรณีที่มีการฟ้องคดีแล้ว ไม่ว่าจะมีการคุมขังจำเลยมาก่อนหรือไม่ให้องค์คณะผู้พิพากษาพิจารณาดังเหตุอันควรคุมขังจำเลยและมีคำสั่งตามที่เห็นสมควรหรือปล่อยชั่วคราวจำเลยนั้นก็ได้(ม.๒๒ วรรคสอง)

39

การหนีประกันเป็นความผิดอาญาอีกฐานหนึ่ง

- ในการดำเนินคดีอาญาตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้ ผู้ถูกกล่าวหาหรือจำเลยซึ่งหลบหนีไปในระหว่างได้รับการปล่อยชั่วคราว ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหกเดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ และถ้าเป็นการหลบหนีไปในระหว่างการพิจารณาคดีของศาล ไม่ว่าศาลจะมีคำสั่งจำหน่ายคดีหรือไม่ก็ตาม ศาลอาจมีคำสั่งให้ผู้มีหน้าที่เกี่ยวข้องกับ การติดตามหรือจับกุมจำเลยรายงานผลภายในระยะเวลาที่ศาลเห็นสมควร (พ.ร.ป.ว่าด้วยวิธีพิจารณาฯ ม.๓๒ วรรคสอง)
- ความผิดตามวรรคหนึ่งไม่ระงับไปเพราะเหตุที่คดีของผู้ถูกกล่าวหาหรือจำเลยนั้นมีการสั่งไม่ฟ้อง ยกฟ้อง จำหน่ายคดี หรือถอนฟ้อง (พ.ร.ป.ว่าด้วยวิธีพิจารณาฯ ม.๓๒ วรรคสอง)

40

การนัดพิจารณาครั้งแรก

41

วันนัดพิจารณาครั้งแรก

- องค์คณะฯ อ่านอธิบายฟ้องและถามคำให้การจำเลย (พ.ร.บ.ว่าด้วยวิธีพิจารณาฯ ม.๓๓ ว.สาม)
- หากจำเลยให้การปฏิเสธหรือไม่ให้การ ให้ศาลกำหนดวันตรวจพยานหลักฐานล่วงหน้าไม่น้อยกว่า ๑๔ วัน (ม.๓๓ ว.สาม)
- ในกรณีจำเลยมิได้มาศาลในวันนัดพิจารณาครั้งแรกไม่ว่าด้วยเหตุใด ให้ถือว่าจำเลยปฏิเสธ (ม.๓๓ ว.สาม ตอนท้าย)
- กรณีจำเลยให้การรับสารภาพ แม้ข้อหาที่นั้นกำหนดอัตราโทษอย่างต่ำให้จำคุกน้อยกว่าห้าปี หรือโทษสถานที่เบากว่านั้น ศาลอาจเรียกพยานมาได้สวนเพื่อทราบถึงพฤติการณ์แห่งการกระทำความผิดจนกว่าจะพอใจว่าจำเลยกระทำความผิดจริงก็ได้ (ม.๓๓ ว.ท้าย)

42

การยื่นบัญชีระบупยาน

- โจทก์และจำเลยต้องยื่นบัญชีระบупยานต่อศาลพร้อมสำเนาในจำนวนที่เพียงพอก่อนวันพิจารณาตรวจพยานหลักฐานไม่น้อยกว่า ๗ วัน (พ.ร.บ.ว่าด้วยวิธีพิจารณาฯ ม.๓๔ วรรคหนึ่ง)
- การยื่นบัญชีระบупยานเมื่อล่วงพ้นระยะเวลาตามวรรคหนึ่งจะกระทำได้อต่อเมื่อได้รับอนุญาตจากองค์คณะผู้พิพากษา เมื่อมีเหตุสมควรแสดงได้ว่าไม่สามารถทราบถึงพยานหลักฐานนั้น หรือเป็นกรณีจำเป็นเพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม หรือเพื่อให้โอกาสแก่จำเลยในการต่อสู้คดี (พ.ร.บ.ว่าด้วยวิธีพิจารณาฯ ม.๓๔ วรรคสอง)

43

การตรวจพยานหลักฐาน

44

วันตรวจพยานหลักฐาน

- วันตรวจพยานหลักฐาน โจทก์และจำเลยต้องส่งพยานเอกสารและพยานวัตถุต่อศาลเพื่อให้อีกฝ่ายหนึ่งตรวจสอบ เว้นแต่องค์คณะผู้พิพากษาจะมีคำสั่งเป็นอย่างอื่น เนื่องจากสภาพและความจำเป็นแห่งพยานหลักฐานนั้น หลังจากนั้นโจทก์จำเลยต้องแถลงแนวทางการเสนอพยานหลักฐานต่อองค์คณะผู้พิพากษา (พ.ร.ป.ว่าด้วยวิธีพิจารณาฯ ม.๓๕ วรรคหนึ่ง)
- เพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม แม้จำเลยจะมีได้ยื่นบัญชีระบุพยานตามมาตรา ๓๔ หรือมิได้ส่งพยานเอกสารและพยานวัตถุต่อศาลตามวรรคหนึ่ง เพราะเหตุที่จำเลยไม่มาศาลและไม่มีทนายความ หรือแม้โจทก์จำเลยจะมีได้มีการโต้แย้งพยานหลักฐานไว้ หรือมีการโต้แย้งพยานหลักฐานภายหลังวันตรวจพยานหลักฐาน องค์คณะผู้พิพากษาจะได้สวนหาข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานเพิ่มเติมก็ได้ (พ.ร.ป.ว่าด้วยวิธีพิจารณาฯ ม.๓๕ วรรคสอง)

45

การได้สวนพยานหลักฐาน

46

การไต่สวนพยานหลักฐาน

- การพิจารณาคดีให้ใช้ระบบไต่สวนโดยให้ศาลมีอำนาจค้นหาความจริง ไม่ว่าจะเป็นพยานหรือเป็นโทษแก่ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งได้
- และในการวินิจฉัยปัญหาข้อเท็จจริง ให้ศาลรับฟังพยานหลักฐานได้ทุกประเภท เว้นแต่จะมีกฎหมายบัญญัติห้ามรับฟังไว้โดยเฉพาะ
- แม้ว่าการไต่สวนพยานหลักฐานนั้นจะมีข้อผิดพลาดคลาดเคลื่อนไปจากขั้นตอน วิธีการ หรือกรอบเวลาที่กฎหมายกำหนดไว้ ถ้าศาลได้ให้โอกาสแก่คู่กรณีฝ่ายอื่นคู่ความในการโต้แย้งคัดค้านพยาน หลักฐานนั้นแล้ว เพื่อให้ได้ข้อเท็จจริงที่ถูกต้องตรงตามความจริงที่เกิดขึ้นในคดีนั้น
- ทั้งนี้ ตามแนวทางและวิธีการตามข้อกำหนดของประธานศาลฎีกา

(พ.ร.ป.ว่าด้วยวิธีพิจารณาฯ ม.๖ ว.หนึ่ง)

47

การไต่สวนพยานหลักฐาน

- การพิจารณาของศาลต้องเป็นไปโดยรวดเร็วตามที่กำหนดในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้และข้อกำหนดของประธานศาลฎีกา
- ทั้งนี้ โดยนำสำนวนการไต่สวนของคณะกรรมการ ป.ป.ช. หรือของคณะผู้ไต่สวนอิสระ แล้วแต่กรณี เป็นหลักในการพิจารณา
- และเพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม ให้ศาลอาจมีอำนาจไต่สวนหาข้อเท็จจริง และพยานหลักฐานเพิ่มเติมได้

(พ.ร.ป.ว่าด้วยวิธีพิจารณาฯ ม.๖ ว.สอง)

48

การไต่สวนพยานหลักฐาน

- ในการปฏิบัติหน้าที่ ศาลมีอำนาจเรียกเอกสารหรือหลักฐานที่เกี่ยวข้องจากบุคคลใดหรือเรียกบุคคลใดมาให้ถ้อยคำ ตลอดจนขอให้ศาลอื่น พนักงานสอบสวน หน่วยราชการ หน่วยงานอื่นของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือราชการส่วนท้องถิ่น ดำเนินการใดเพื่อประโยชน์แห่งการพิจารณาได้ (พ.ร.ป.ว่าด้วยวิธีพิจารณาฯ ม.๖ ว.๓)
- ศาลมีอำนาจแต่งตั้งบุคคลหรือคณะบุคคลเพื่อปฏิบัติหน้าที่ตามที่มอบหมายในการให้ความช่วยเหลือหรือสนับสนุนการปฏิบัติหน้าที่ของศาลที่มีใช้การพิจารณาพิพากษาคดีได้ (พ.ร.ป.ว่าด้วยวิธีพิจารณาฯ ม.๖ ว.ท้าย)

49

การไต่สวนพยานหลักฐาน

- ระยะเวลาที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้ หรือในกฎหมายอื่นที่บทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้นำมาใช้บังคับ หรือในข้อกำหนดของประธานศาลฎีกา หรือตามที่ศาลกำหนด เมื่อศาลเห็นสมควรหรือเมื่อคู่ความมีคำขอ ศาลอาจยื่นหรือขยายได้ตามความจำเป็น และเพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม (พ.ร.ป.ว่าด้วยวิธีพิจารณาฯ ม.๑๗ ว.หนึ่ง)
- ในกรณีที่มีข้อผิดพลาดหรือบกพร่องทางวิธีพิจารณาเกิดขึ้น ให้ศาลอาจสั่งให้คู่ความซึ่งดำเนินกระบวนการพิจารณาไม่ถูกต้อง ดำเนินกระบวนการพิจารณาให้ถูกต้องได้ภายในระยะเวลาและเงื่อนไขที่ศาลเห็นสมควรกำหนด ทั้งนี้ เพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม (พ.ร.ป.ว่าด้วยวิธีพิจารณาฯ ม.๑๗ ว.สอง)

50

การไต่สวนพยานหลักฐาน

- ศาลฯต้องกำหนดวันเริ่มไต่สวนให้โจทก์และจำเลยทราบล่วงหน้า ไม่น้อยกว่า ๗ วัน (พ.ร.ป.ว่าด้วยวิธีพิจารณาฯ ม.๓๖)
- การพิจารณาและไต่สวนพยานหลักฐานให้กระทำโดยเปิดเผย เว้นแต่ มีความจำเป็นเพื่อคุ้มครองประโยชน์สาธารณะสำคัญ ให้ศาลมีคำสั่งให้พิจารณาเป็นการลับได้ (พ.ร.ป.ว่าด้วยวิธีพิจารณาฯ ม.๓๑ ว.หนึ่ง)

51

การไต่สวนพยานหลักฐาน

- เมื่อศาลเห็นเป็นการสมควร เพื่อให้การพิจารณาเป็นไปโดยไม่ชักช้า ศาลมีอำนาจไต่สวนพยานหลักฐานลับหลังจำเลยได้ในกรณีดังต่อไปนี้
 - (๑) จำเลยไม่อาจมาฟังการไต่สวนพยานหลักฐานได้เนื่องจากความเจ็บป่วยหรือมีเหตุจำเป็นอื่นอันมิอาจก้าวล่วงได้ เมื่อจำเลยมีทนายและจำเลยได้รับอนุญาตจากศาลที่จะไม่มาฟังการพิจารณาและสืบพยาน
 - (๒) จำเลยเป็นนิติบุคคลและศาลได้ออกหมายจับผู้จัดการหรือผู้แทนของนิติบุคคลนั้นแล้ว แต่ยังจับตัวมาไม่ได้
 - (๓) จำเลยอยู่ในอำนาจศาลแล้ว แต่ได้หลบหนีไปและศาลได้ออกหมายจับแล้วแต่ยังจับตัวมาไม่ได้

52

(๔) ในระหว่างพิจารณาหรือไต่สวน ศาลมีคำสั่งให้จำเลยออกจากห้องพิจารณาเพราะเหตุขัดขวางการพิจารณา หรือจำเลยออกไปจากห้องพิจารณาโดยไม่ได้รับอนุญาตจากศาล

(๕) จำเลยทราบวันนัดแล้วไม่มาศาล โดยไม่มีเหตุอันสมควร หรือศาลเห็นว่าเพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรมจำเป็นต้องไต่สวนพยานหลักฐานใดในนัดนั้นโดยไม่เลื่อนคดี

กรณีตาม (๓) ในกรณีที่ต้องมีการส่งหนังสือ คำสั่ง หรือหมายอาญาของศาลให้ส่งไปยังทนายความของจำเลยแทน

(พ.ร.บ.ว่าด้วยวิธีพิจารณาฯ ม.๓๑ ว.สอง)

53

การไต่สวนพยานหลักฐาน

- ในการไต่สวนพยานบุคคล
 - ให้องค์คณะฯ สอบถามพยานบุคคลเอง โดยแจ้งให้พยานทราบประเด็นและข้อเท็จจริงซึ่งจะทำการไต่สวน
 - แล้วให้พยานเบิกความโดยวิธีแถลงด้วยตนเองหรือตอบศาล
 - แล้วจึงอนุญาตให้โจทก์จำเลยถามเพิ่มเติม(พ.ร.บ.ว่าด้วยวิธีพิจารณาฯ ม.๓๗ ว.๑)
- การถามพยานจะใช้คำถามนำตามที่ศาลเห็นสมควรก็ได้ (พ.ร.บ.ว่าด้วยวิธีพิจารณาฯ ม.๓๗ ว.๒)
- หลังจากคู่ความถามพยานตามวรรคหนึ่งแล้ว ห้ามมิให้คู่ความฝ่ายใดถามพยานอีก เว้นแต่จะได้รับอนุญาตจากศาล (พ.ร.บ.ว่าด้วยวิธีพิจารณาฯ ม.๓๗ ว.๓)

54

การไต่สวนพยานหลักฐาน

- ศาลอาจขอให้ผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญมาให้ความเห็นเพื่อประกอบการพิจารณาพิพากษาคดีได้ แต่ต้องแจ้งให้คู่ความทุกฝ่ายทราบและให้โอกาสคู่ความตามสมควร ในอันที่จะขอให้เรียกผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญฝ่ายตนมาให้ความเห็นโต้แย้งหรือเพิ่มเติมความเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญดังกล่าว (พ.ร.ป.ว่าด้วยวิธีพิจารณาฯ ม.๓๙)
- เมื่อการไต่สวนพยานหลักฐานเสร็จสิ้น โจทก์จำเลยมีสิทธิแถลงปิดคดีของตนภายในเวลาที่ศาลกำหนด (พ.ร.ป.ว่าด้วยวิธีพิจารณาฯ ม.๔๐ ว.หนึ่ง)

55

การคุ้มครองพยาน

- ให้ถือว่าพยานบุคคลในคดีอาญาตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้ เป็นพยานที่อาจได้รับความคุ้มครองตามมาตรการพิเศษตามกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองพยานในคดีอาญา (พ.ร.ป.ว่าด้วยวิธีพิจารณาฯ ม.๔๑)

56

การพิพากษาคดี

57

การริบทรัพย์

ทรัพย์ที่ศาลมีอำนาจสั่งริบ

- ไม่ว่าโจทก์จะมีคำขอหรือไม่ก็ตาม นอกจากศาลจะมีอำนาจริบทรัพย์ตามกฎหมายที่บัญญัติไว้โดยเฉพาะแล้ว ให้ศาลมีอำนาจสั่งริบทรัพย์ดังต่อไปนี้ ด้วย เว้นแต่เป็นทรัพย์สินของผู้อื่นซึ่งมิได้รู้เห็นเป็นใจด้วยในการกระทำความผิด

(๑) ทรัพย์สินที่บุคคลได้ใช้หรือมีไว้เพื่อใช้ในการกระทำความผิด

(๒) ทรัพย์สินหรือประโยชน์อันอาจคำนวณเป็นราคาเงินได้ที่บุคคลได้มาจากการกระทำความผิดหรือจากการเป็นผู้ใช้ ผู้สนับสนุน หรือผู้โฆษณา หรือประกาศให้ผู้อื่นกระทำความผิด

58

การริบทรัพย์

ทรัพย์ที่ศาลมีอำนาจสั่งริบ

(๓) ทรัพย์สินหรือประโยชน์อันอาจคำนวณเป็นราคาเงินได้ที่บุคคลได้มาจากการจำหน่าย จ่าย โอน ด้วยประการใด ๆ ซึ่งทรัพย์สินหรือประโยชน์ตาม (๑) หรือ (๒)

(๔) ดอกผลหรือประโยชน์อื่นใดอันเกิดจากทรัพย์สินหรือประโยชน์ตาม (๑) (๒) (๓)

(พ.ร.บ.ว่าด้วยวิธีพิจารณาฯ ม.๔๒)

59

การริบทรัพย์

ทรัพย์ที่ศาลต้องสั่งริบเสียทั้งสิ้น

- ไม่ว่าโจทก์จะมีคำขอหรือไม่ก็ตาม บรรดาทรัพย์สินต่อไปนี้ ให้ริบเสียทั้งสิ้น เว้นแต่เป็นทรัพย์สินของผู้อื่นซึ่งมิได้รู้เห็นเป็นใจด้วยในการกระทำความผิด

(๑) ทรัพย์สินหรือประโยชน์อันอาจคำนวณเป็นราคาเงินได้ที่บุคคลได้ให้ ขอให้ หรือรับว่าจะให้ เพื่อจูงใจกระทำการ ไม่กระทำการ หรือประวิงการกระทำอันมิชอบด้วยหน้าที่

(๒) ทรัพย์สินหรือประโยชน์อันอาจคำนวณเป็นราคาเงินได้ที่เจ้าหน้าที่ของรัฐได้มาจากการกระทำความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ ความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ในการยุติธรรม หรือความผิดในลักษณะเดียวกันตามกฎหมายเกี่ยวกับการป้องกันและปราบปรามการทุจริตหรือกฎหมายอื่น

60

การริบทรัพย์

ทรัพย์ที่ศาลต้องสั่งริบเสียทั้งสิ้น

(๓) ทรัพย์สินหรือประโยชน์อันอาจคำนวณเป็นราคาเงินได้ที่ได้ให้ ขอให้ หรือรับว่าจะให้ เพื่อจูงใจบุคคลให้กระทำความผิด หรือเพื่อเป็นรางวัลในการที่บุคคลได้กระทำความผิด

(๔) ทรัพย์สินหรือประโยชน์อันอาจคำนวณเป็นราคาเงินได้ที่บุคคลได้มาจากการจำหน่าย จ่าย โอน ด้วยประการใด ๆ ซึ่งทรัพย์สินหรือประโยชน์ตาม (๑) (๒) หรือ (๓)

(๕) ดอกผลหรือประโยชน์อื่นใดอันเกิดจากทรัพย์สินหรือประโยชน์ตาม (๑) (๒) (๓) หรือ (๔)

(พ.ร.บ.ว่าด้วยวิธีพิจารณาฯ ม.๔๓)

61

การริบทรัพย์ตามมูลค่า

• กรณีสิ่งที่ศาลจะสั่งริบหรือได้สั่งริบ โดยสภาพ

- ไม่สามารถส่งมอบได้ สูญหาย หรือไม่สามารถติดตามเอาคืนได้ไม่ว่าด้วยสาเหตุใด หรือ

- ได้มีการนำสิ่งนั้นไปรวมเข้ากับทรัพย์สินอื่น หรือ

- ได้มีการจำหน่าย จ่าย โอนสิ่งนั้น หรือ

- การติดตามเอาคืนจะกระทำได้ยากเกินสมควร หรือ

- มีเหตุสมควรประการอื่น

ศาลอาจกำหนดมูลค่าของสิ่งนั้นโดยคำนึงถึงราคาท้องตลาดในวันที่ศาลมีคำพิพากษาหรือคำสั่ง และสั่งให้ผู้มีหน้าที่ต้องส่งสิ่งที่ศาลสั่งริบชำระเป็นเงินแทนตามมูลค่างดังกล่าวภายในเวลาที่ศาลกำหนด

(พ.ร.บ.ว่าด้วยวิธีพิจารณาฯ ม.๔๔ วรรคหนึ่ง)

62

การริบทรัพย์ตามมูลค่า

- ศาลอาจกำหนดมูลค่าในกรณีที่มีการนำไปรวมเข้ากับทรัพย์สินอื่นหรือในกรณีมูลค่าของทรัพย์สินที่ได้มาแทนต่ำกว่าราคาท้องตลาดของสิ่งที่ศาลสั่งริบในวันที่มีการจำหน่าย จ่าย โอนสิ่งนั้น ให้ศาลกำหนดโดยคำนึงถึงสัดส่วนของทรัพย์สินที่รวมเข้าด้วยกันนั้น หรือมูลค่าของทรัพย์สินที่ได้มาแทนสิ่งนั้นแล้วแต่กรณี
- ในการสั่งให้บุคคลชำระเงิน ศาลจะกำหนดให้ผู้นั้นชำระเงินทั้งหมดในคราวเดียวหรือจะให้ผ่อนชำระก็ได้ โดยคำนึงถึงความเหมาะสมและเป็นธรรมแก่กรณี และถ้าผู้นั้นไม่ชำระหรือชำระไม่ครบถ้วนตามจำนวนและภายในระยะเวลาที่ศาลกำหนด ต้องเสียดอกเบี้ยในระหว่างเวลาผิดนัดตามอัตราที่ศาลกำหนด และให้ศาลมีอำนาจสั่งให้บังคับคดีเอาแก่ทรัพย์สินอื่นของบุคคลนั้นได้ไม่เกินจำนวนเงินที่ยังค้างชำระ

(พ.ร.ป.ว่าด้วยวิธีพิจารณาฯ ม.๔๔ วรรคสองและวรรคสาม)

63

การพิพากษาคดี

- องค์คณะผู้พิพากษาทุกคนต้องทำความเข้าใจในการวินิจฉัยคดีเป็นหนังสือโดยสังเขป พร้อมทั้งต้องแถลงด้วยวาจาต่อที่ประชุม และให้ที่ประชุมปรึกษาหารือร่วมกันก่อนแล้วจึงลงมติ โดยถือเสียงข้างมาก
- คำสั่งที่เป็นวินิจฉัยชี้ขาดคดีหรือคำพิพากษาของศาล ให้เปิดเผยโดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา ส่วนความเห็นในการวินิจฉัยคดีขององค์คณะทุกคน ให้เปิดเผยโดยวิธีการในข้อกำหนดของประธานศาลฎีกา
- คำสั่งที่เป็นวินิจฉัยชี้ขาดคดีหรือคำพิพากษาของศาล ต้องมีเหตุผลในการวินิจฉัยทั้งในปัญหาข้อเท็จจริงและข้อกฎหมาย รวมทั้งการดำเนินการกับทรัพย์สินที่เกี่ยวข้อง

(พ.ร.ป.ว่าด้วยวิธีพิจารณาฯ ม.๒๑)

64

การพิพากษาคดี

- องค์คณะต้องมีคำพิพากษาและอ่านในศาลโดยเปิดเผยภายใน ๓๐ วัน นับแต่วันเสร็จการพิจารณา
- หากจำเลยทราบนัดโดยชอบแล้วไม่มาฟังคำพิพากษาหรือคำสั่ง ให้ศาลอ่านคำพิพากษาลับหลังได้ และให้ถือว่าจำเลยได้ฟังคำพิพากษาหรือคำสั่งนั้นแล้ว

(พ.ร.ป.ว่าด้วยวิธีพิจารณาฯ ม.๓๒ ว.๒)

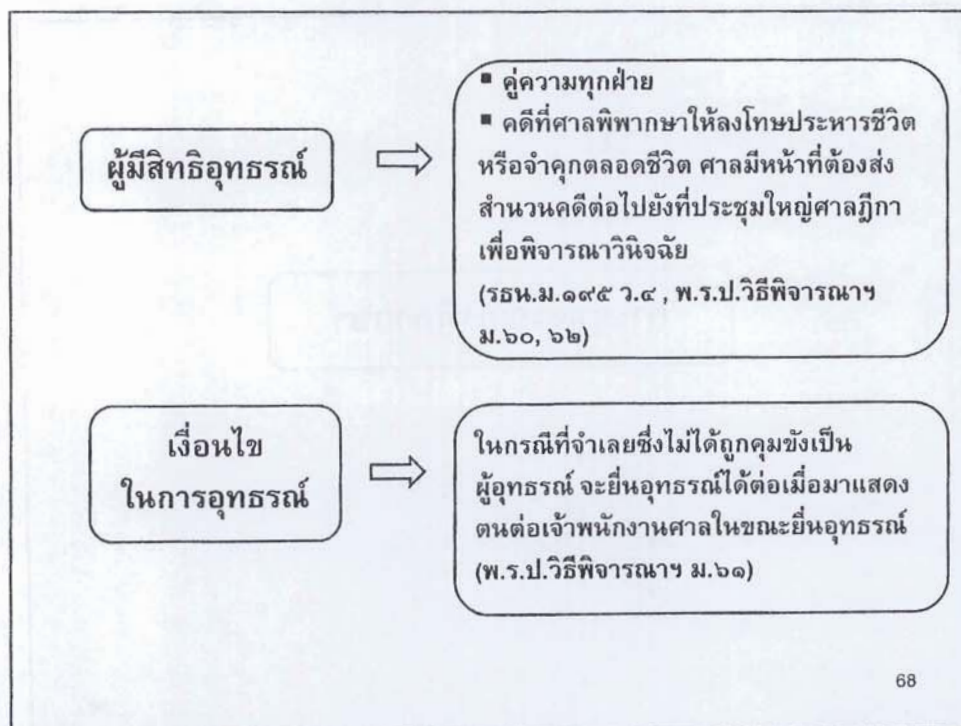
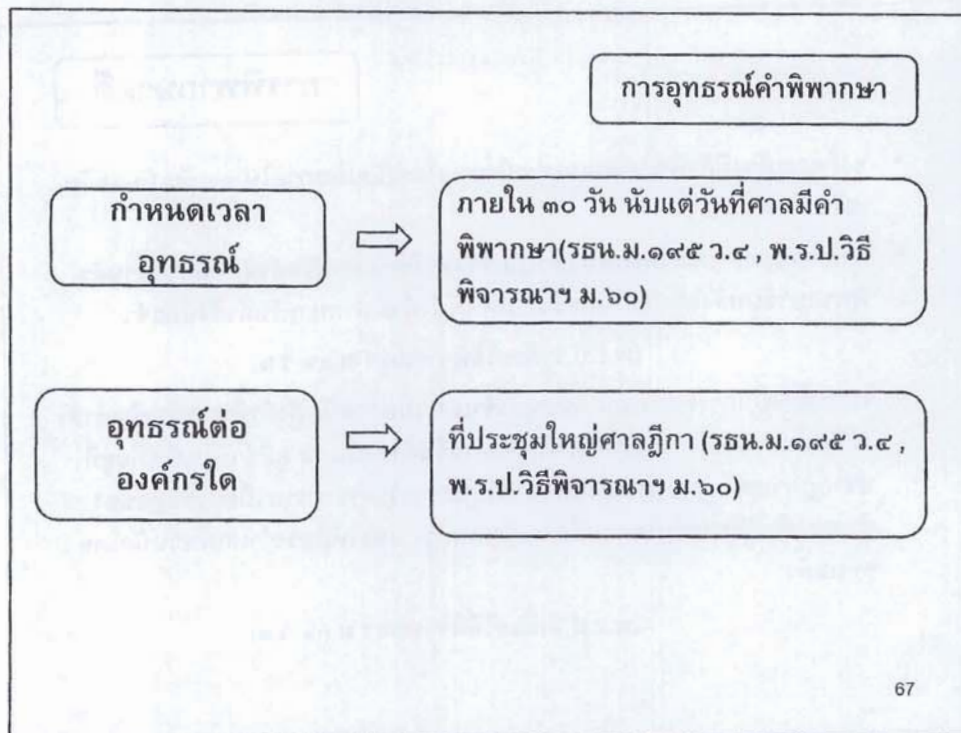
- ในกรณีที่เป็นการพิจารณาคดีลับหลังจำเลย เมื่อศาลนัดฟังคำพิพากษาหรือคำสั่ง ให้ปิดประกาศแจ้งการนัดฟังคำพิพากษาหรือคำสั่งนั้น ณ ภูมิสำเนาหรือที่อยู่ที่ปรากฏตามหลักฐานทางทะเบียนตามกฎหมายว่าด้วยการทะเบียนราษฎรของจำเลย หรือวิธีการอื่นใดตามที่ศาลเห็นสมควร และให้ถือว่าจำเลยทราบนัดโดยชอบแล้ว

(พ.ร.ป.ว่าด้วยวิธีพิจารณาฯ ม.๓๒ ว.๓)

65

การอุทธรณ์คำพิพากษา

66

การวินิจฉัยอุทธรณ์
ของที่ประชุมใหญ่
ศาลฎีกา

- ดำเนินการโดยองค์คณะของศาลฎีกาซึ่งประกอบด้วยผู้พิพากษาในศาลฎีกาซึ่งดำรงตำแหน่งไม่ต่ำกว่าผู้พิพากษาหัวหน้าคณะในศาลฎีกา หรือผู้พิพากษาอาวุโสซึ่งเคยดำรงตำแหน่งไม่ต่ำกว่าผู้พิพากษาหัวหน้าคณะในศาลฎีกา
- ซึ่งไม่เคยพิจารณาคดีนั้นมาก่อนและได้รับคัดเลือกโดยที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาจำนวนเก้าคน โดยให้เลือกเป็นรายคดี
- เมื่อองค์คณะของศาลฎีกาดังกล่าวได้วินิจฉัยแล้ว ให้ถือว่าคำวินิจฉัยนั้นเป็นคำวินิจฉัยอุทธรณ์ของที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกา (รธน.ม.๑๙๕ ว.๕ , พ.ร.ป.วิธีพิจารณาฯ ม.๖๓)

69

การอุทธรณ์คำพิพากษา

การวินิจฉัยปัญหา
โดยประชุมใหญ่ศาลฎีกา

- ในการพิจารณาอุทธรณ์ หากมีปัญหาคือข้อกฎหมายสำคัญ
- ผู้พิพากษาคณะหนึ่งในองค์คณะหรือปธ.แผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองในศาลฎีกาจะเสนอประธานศาลฎีกาเพื่อพิจารณาให้มีการวินิจฉัยปัญหานั้นโดยที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาก็ได้ (พ.ร.ป.วิธีพิจารณาฯ ม.๖๔)

70

เอกสารประกอบการบรรยาย
วันเสาร์ที่ ๒๓ ธันวาคม ๒๕๖๐

องค์กรอิสระ

๑. องค์กรที่ตั้งขึ้นตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ

๒. เป็นองค์กรที่ประสงค์ให้ปลอดจากอำนาจอิทธิพลของบุคคล ที่อาจมีส่วนได้เสียกับกิจการอันเป็นหน้าที่ขององค์กรนั้น โดยเฉพาะอำนาจของข้าราชการการเมืองและอำนาจของข้าราชการประจำ

๓. มีหน้าที่ตรวจสอบความถูกต้องในการทำหน้าที่บริหารราชการและกิจการของรัฐ

ความสำคัญขององค์กรอิสระ

๑. จำเป็นที่ต้องมีองค์กรที่คุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนและเพื่อเยียวยาปัญหาของประชาชนจากการใช้อำนาจรัฐหรือการกระทำของบุคคลและการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนเนื่องจากการใช้วิธีการในทางศาลอาจมีข้อจำกัดบางประการ เช่น ระยะเวลาในการพิจารณาพิพากษาคดีของศาล รวมไปถึงค่าใช้จ่ายที่เกี่ยวกับการฟ้องร้องและการดำเนินคดีในศาล
๒. มีความจำเป็นต้องมีกลไกตรวจสอบเกี่ยวกับความสุจริตในการใช้อำนาจรัฐและตรวจสอบเกี่ยวกับการใช้อำนาจรัฐ
๓. มีความจำเป็นต้องมีกลไกในการควบคุมตรวจสอบที่จะลดและจัดการข้อเสี่ยงและเปิดโอกาสให้คนที่มีคุณภาพคุณธรรมเข้าสู่ระบบการเมือง
๔. มีความจำเป็นต้องมีกลไกในการเสริมสร้างระบบการเมืองและพรรคการเมืองที่มีเสถียรภาพและประสิทธิภาพ
๕. มีความจำเป็นต้องมีกลไกที่มีความเป็นอิสระและเป็นกลางสามารถดำรงความยุติธรรมในการปฏิบัติหน้าที่

องค์กรอิสระ

หน้าที่และอำนาจ

จัดหรือดำเนินการให้มีการจัดการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร การเลือกสมาชิกวุฒิสภา การเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นและผู้บริหารท้องถิ่น และการออกเสียงประชามติ

ควบคุมดูแลการเลือกตั้ง สส. และการเลือก สว. ให้เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม และควบคุมดูแลการออกเสียงประชามติให้เป็นไปโดยชอบด้วยกฎหมาย เพื่อการนี้ ให้มีอำนาจสืบสวนหรือไต่สวนได้ตามที่จำเป็นหรือที่เห็นสมควร

สั่งระงับ ยับยั้ง แก้ไขเปลี่ยนแปลง หรือยกเลิกการเลือกตั้งหรือการเลือก หรือการออกเสียงประชามติ และสั่งให้ดำเนินการเลือกตั้ง เลือก หรือออกเสียงประชามติใหม่ในหน่วยเลือกตั้งบางหน่วย หรือทุกหน่วย หากการเลือกตั้งสส. หรือการเลือก สว. มิได้เป็นไปโดยสุจริตหรือเที่ยงธรรม หรือการออกเสียงประชามติเป็นไปโดยมิชอบด้วยกฎหมาย

หน้าที่และอำนาจ

สั่งระงับการใช้สิทธิสมัครรับเลือกตั้งของผู้สมัครรับเลือกตั้ง สส. หรือผู้สมัครรับเลือก สว. ไว้เป็นการชั่วคราวเป็นระยะเวลาไม่เกินหนึ่งปี เมื่อมีหลักฐานอันควรเชื่อได้ว่าผู้นั้นกระทำการหรือรู้เห็นกับการกระทำความผิดของบุคคลอื่น ที่มีลักษณะเป็นการทุจริต หรือทำให้การเลือกตั้งหรือ การเลือกมิได้เป็นไปโดยสุจริตหรือเที่ยงธรรม

ดูแลการดำเนินงานของพรรคการเมืองให้เป็นไปตามกฎหมาย และหน้าที่และอำนาจอื่นตามรัฐธรรมนูญหรือกฎหมาย

มาตรการคุ้มครอง

ในระหว่างที่พระราชกฤษฎีกาให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือการเลือกสมาชิกวุฒิสภา หรือเมื่อประกาศให้มีการออกเสียงประชามติ มีผลใช้บังคับ ห้ามมิให้จับ คุมขัง หรือหมายเรียก ตัวกรรมการการเลือกตั้งไปสอบสวน เว้นแต่ได้รับอนุญาตจาก คณะกรรมการการเลือกตั้ง หรือใน กรณีที่จับในขณะกระทำความผิด

ในกรณีที่มีการจับกรรมการการเลือกตั้งในขณะกระทำความผิด หรือ จับ หรือคุมขังกรรมการการเลือกตั้ง ในกรณีอื่น ให้รายงานต่อประธาน กรรมการการเลือกตั้งโดยด่วน และ ให้ประธานกรรมการการเลือกตั้งมี อำนาจสั่งให้ปล่อยผู้ถูกจับได้ แต่ถ้า ประธานกรรมการ การเลือกตั้งเป็นผู้ ถูกจับหรือคุมขัง ให้เป็นอำนาจของ คณะกรรมการการเลือกตั้งเท่าที่มีอยู่ เป็นผู้ดำเนินการ

ผู้ตรวจการแผ่นดิน

ผู้ตรวจการ
แผ่นดิน

ชื่อสัตย์
สุจริต

ผู้มีความรู้ ความเชี่ยวชาญ และประสบการณ์เกี่ยวกับการบริหารราชการแผ่นดินไม่ต่ำกว่าอธิบดีหรือหัวหน้า ส่วนราชการที่เทียบเท่าหรือหัวหน้าหน่วยงานของรัฐที่ เทียบได้ไม่ต่ำกว่ากรมตามที่คณะกรรมการ สรรหา ประกาศกำหนด โดยต้องดำรงตำแหน่งดังกล่าวเป็นเวลา ไม่น้อยกว่าห้าปี จำนวนสองคน

ผู้มีประสบการณ์ในการดำเนินกิจการอันเป็นสาธารณะ มาแล้วไม่น้อยกว่ายี่สิบปี จำนวนหนึ่งคน

หน้าที่และอำนาจ

เสนอแนะต่อหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องเพื่อให้มีการปรับปรุงกฎหมาย กฎ ข้อบังคับ ระเบียบ หรือคำสั่ง หรือขั้นตอนการปฏิบัติงานใด ๆ บรรดาที่ก่อให้เกิดความเดือดร้อน หรือความไม่เป็นธรรมแก่ประชาชน หรือเป็นภาระแก่ประชาชนโดยไม่จำเป็นหรือเกินสมควรแก่เหตุ

แสวงหาข้อเท็จจริงเมื่อเห็นว่ามิได้รับความสะดวกหรือความไม่เป็นธรรม อันเนื่องมาจากการไม่ปฏิบัติตามกฎหมายหรือปฏิบัตินอกเหนือหน้าที่และอำนาจตามกฎหมายของหน่วยงานของรัฐหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ เพื่อเสนอแนะต่อหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องให้จัด หรือระงับความเดือดร้อนหรือความไม่เป็นธรรมนั้น

เสนอต่อคณะรัฐมนตรีให้ทราบถึงการที่หน่วยงานของรัฐยังมีได้ปฏิบัติให้ถูกต้อง ครบถ้วนตามหมวด ๕ หน้าที่ของรัฐ

การดำเนินการของผู้ตรวจการแผ่นดิน

หากหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องไม่ดำเนินการตาม ข้อเสนอแนะของผู้ตรวจการแผ่นดิน โดยไม่มีเหตุผล อันสมควร ให้ผู้ตรวจการแผ่นดินแจ้งให้คณะรัฐมนตรี ทราบเพื่อพิจารณาสั่งการตามที่เห็นสมควรต่อไป

หากเป็นกรณีเกี่ยวกับการละเมิดสิทธิมนุษยชน ให้ผู้ตรวจการแผ่นดินส่งเรื่องให้คณะกรรมการสิทธิ มนุษยชนแห่งชาติดำเนินการต่อไป

การดำเนินการของผู้ตรวจการแผ่นดิน

บทบัญญัติแห่งกฎหมายใดมีปัญหาเกี่ยวกับความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ ให้เสนอเรื่องพร้อมด้วยความเห็นต่อศาลรัฐธรรมนูญ และให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยโดยไม่ชักช้า

กฎ คำสั่ง หรือการกระทำอื่นใดของหน่วยงานของรัฐ หรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ มีปัญหาเกี่ยวกับความชอบด้วยรัฐธรรมนูญหรือกฎหมาย ให้เสนอเรื่องพร้อมด้วยความเห็นต่อศาลปกครอง และให้ศาลปกครองพิจารณาวินิจฉัยโดยไม่ชักช้า

คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ

ปปช. ๙ คน

ผู้มีความซื่อสัตย์สุจริตเป็นที่ประจักษ์ มีความรู้ ความเชี่ยวชาญ และประสบการณ์ด้านกฎหมาย บัญชี เศรษฐศาสตร์ การบริหารราชการแผ่นดิน หรือ การอื่นใดอันเป็นประโยชน์ต่อการป้องกันและปราบปรามการทุจริต

หน้าที่และอำนาจ

ได้สวนและมีความเห็นกรณีมีการกล่าวหาว่าผู้ใดมีพฤติการณ์ร่ำรวยผิดปกติ
ทุจริตต่อหน้าที่ หรือจงใจปฏิบัติหน้าที่หรือใช้อำนาจขัดต่อบทบัญญัติแห่ง
รัฐธรรมนูญหรือกฎหมาย หรือฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามมาตรฐานทาง
จริยธรรม อย่างร้ายแรง

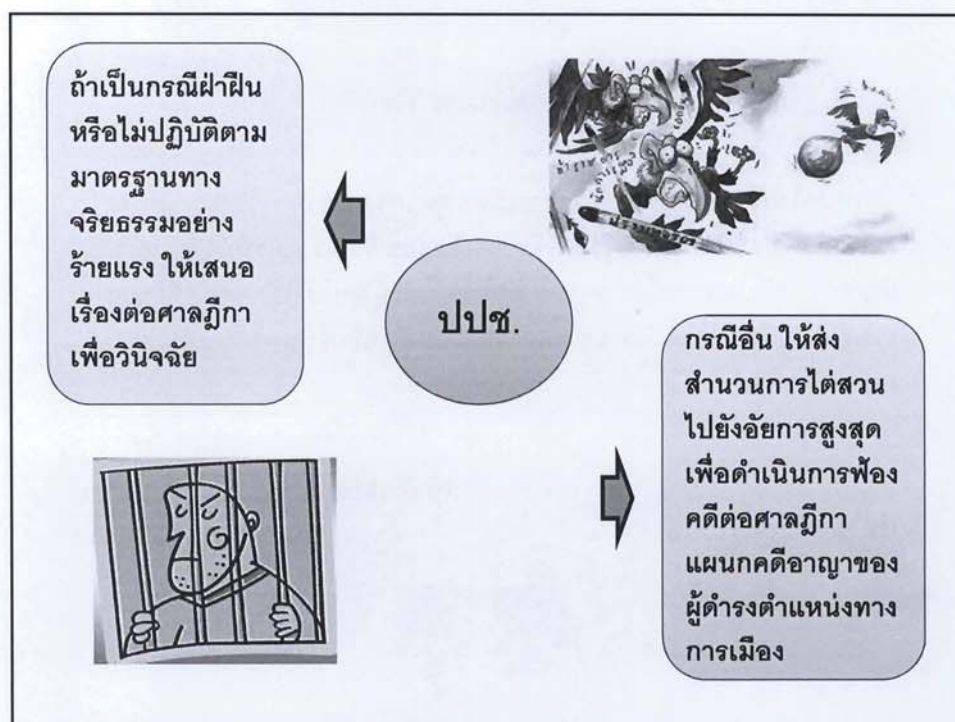
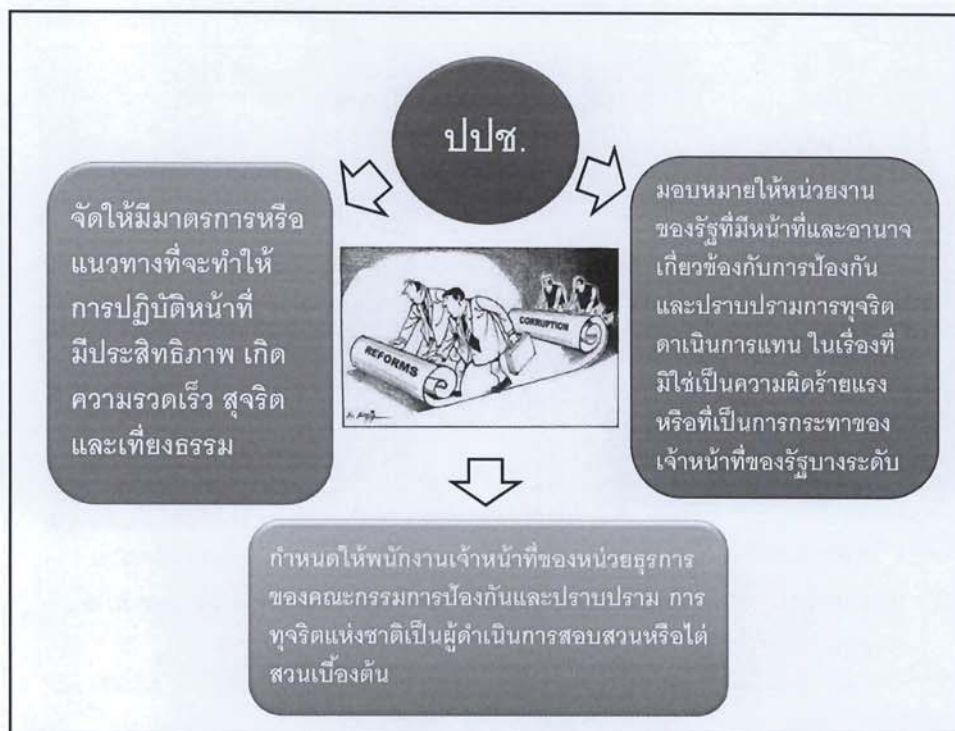
ได้สวนและวินิจฉัยว่าเจ้าหน้าที่ของรัฐร่ำรวยผิดปกติ กระทำความผิดฐาน
ทุจริตต่อหน้าที่ หรือกระทำความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการ หรือความผิด
ต่อตำแหน่งหน้าที่ในการยุติธรรม

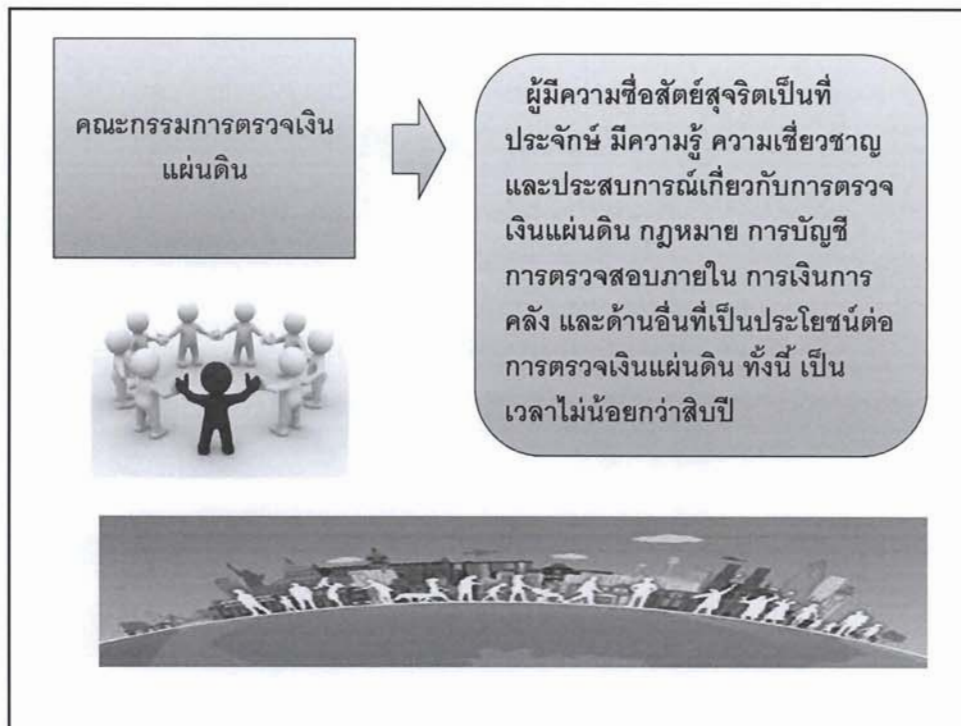
หน้าที่และอำนาจ

กำหนดให้ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ ผู้ดำรง
ตำแหน่ง ในองค์กรอิสระ ผู้ว่าการตรวจเงินแผ่นดิน และเจ้าหน้าที่ของรัฐยื่น
บัญชีทรัพย์สิน และหนี้สินของตน คู่สมรส และบุตรที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะ
รวมทั้งตรวจสอบและเปิดเผย ผลการตรวจสอบทรัพย์สินและหนี้สินของ
บุคคลดังกล่าว

หน้าที่และอำนาจอื่นที่บัญญัติไว้ใน
รัฐธรรมนูญหรือกฎหมายอื่น

หน้าที่และอำนาจ

วางนโยบายการตรวจเงินแผ่นดิน

กำหนดหลักเกณฑ์มาตรฐาน
เกี่ยวกับการตรวจเงินแผ่นดิน

กำกับการตรวจเงินแผ่นดินให้
เป็นไปตามนโยบายและ
หลักเกณฑ์ และกฎหมายว่าด้วย
วินัยการเงินการคลังของรัฐ

ให้คำปรึกษา แนะนำ หรือเสนอแนะ
เกี่ยวกับการใช้จ่ายเงินแผ่นดินให้
เป็นไปตามกฎหมายว่าด้วยวินัย
การเงินการคลังของรัฐ รวมทั้งการ
ให้คำแนะนำแก่หน่วยงานของรัฐ ใน
การแก้ไขข้อบกพร่องเกี่ยวกับการใช้
จ่ายเงินแผ่นดิน

สั่งลงโทษทางปกครองกรณีมีการ
กระทำความผิดกฎหมายว่าด้วยวินัย
การเงินการคลังของรัฐ

ผู้ว่าการ
ตรวจเงิน
แผ่นดิน

ปฏิบัติหน้าที่โดยเที่ยงธรรม เป็นกลาง และ
ปราศจากอคติทั้งปวงในการใช้ดุลพินิจ

มีความเป็นอิสระในการปฏิบัติหน้าที่ โดย
รับผิดชอบต่อคณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดิน
และเป็นผู้บังคับบัญชาสูงสุดของหน่วยธุรการของ
คณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดิน

ตรวจเงินแผ่นดินตามนโยบายการตรวจเงินแผ่นดินและหลักเกณฑ์
มาตรฐานเกี่ยวกับการตรวจเงินแผ่นดินที่คณะกรรมการตรวจเงิน
แผ่นดินกำหนด และตามกฎหมายว่าด้วยวินัยการเงินการคลังของรัฐ

ตรวจผลสัมฤทธิ์และประสิทธิภาพในการใช้จ่ายเงินของหน่วยงานของรัฐ

การปฏิบัติหน้าที่ของผู้ว่าการตรวจเงินแผ่นดิน

ในกรณีที่มีหลักฐานอันควรเชื่อได้ว่าการใช้จ่ายเงินแผ่นดิน มีพฤติการณ์อันเป็นการทุจริตต่อหน้าที่ จงใจปฏิบัติหน้าที่หรือใช้อำนาจขัดต่อบทบัญญัติ แห่งรัฐธรรมนูญหรือกฎหมาย หรืออาจทำให้การเลือกตั้งมิได้เป็นไปโดยสุจริตหรือเที่ยงธรรม และเป็นกรณีที่ผู้ว่าการตรวจเงินแผ่นดินไม่มีอำนาจจะดำเนินการใดได้ ให้ผู้ว่าการตรวจเงินแผ่นดินแจ้งคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ คณะกรรมการการเลือกตั้ง หรือหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง แล้วแต่กรณี เพื่อทราบและดำเนินการตามหน้าที่และอำนาจต่อไป

การปฏิบัติหน้าที่ของผู้ว่าการตรวจเงินแผ่นดิน

เพื่อประโยชน์ในการระงับหรือยับยั้งความเสียหายที่อาจเกิดขึ้นแก่การเงินการคลังของรัฐ ให้ผู้ว่าการตรวจเงินแผ่นดินเสนอผลการตรวจสอบการกระทำที่ไม่เป็นไปตามกฎหมายว่าด้วยวินัยการเงินการคลังของรัฐและอาจก่อให้เกิดความเสียหายแก่การเงินการคลังของรัฐอย่างร้ายแรง ต่อคณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดินเพื่อพิจารณา

ในกรณีที่คณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดินเห็นพ้องด้วยกับผลการตรวจสอบให้ปรึกษาหารือร่วมกับ กกต. และ ปปช. หากที่ประชุมร่วมเห็นพ้องกับผลการตรวจสอบนั้น ให้ร่วมกันมีหนังสือแจ้ง สภาผู้แทนราษฎร วุฒิสภา และคณะรัฐมนตรีเพื่อทราบโดยไม่ชักช้า และให้เปิดเผยผลการตรวจสอบดังกล่าวต่อประชาชนเพื่อทราบด้วย

คณะกรรมการสิทธิมนุษยชน

ผู้มีความรู้และประสบการณ์ด้านการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชน เป็นกลางทางการเมือง และมีความซื่อสัตย์สุจริตเป็นที่ประจักษ์

บทบัญญัติเกี่ยวกับการสรรหาต้องกำหนดให้ผู้แทนองค์กรเอกชนด้านสิทธิมนุษยชนมีส่วนร่วมในการสรรหาด้วย

หน้าที่และอำนาจ

ตรวจสอบและรายงานข้อเท็จจริงที่ถูกต้องเกี่ยวกับการละเมิดสิทธิมนุษยชน ทุกกรณีโดยไม่ลำเอียง และเสนอแนะมาตรการหรือแนวทางที่เหมาะสมในการป้องกันหรือแก้ไข การละเมิดสิทธิมนุษยชน รวมทั้งการเยียวยาผู้ได้รับความเสียหายจากการละเมิดสิทธิมนุษยชน ต่อหน่วยงานของรัฐหรือเอกชนที่เกี่ยวข้อง

จัดทำรายงานผลการประเมินสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชนของประเทศ เสนอต่อรัฐสภาและคณะรัฐมนตรี และเผยแพร่ต่อประชาชน

เสนอแนะมาตรการหรือแนวทางในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน ต่อรัฐสภา คณะรัฐมนตรี และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง รวมตลอดทั้งการแก้ไขปรับปรุงกฎหมาย กฎ ระเบียบ หรือคำสั่งใด ๆ เพื่อให้สอดคล้องกับหลักสิทธิมนุษยชน

หน้าที่และอำนาจ

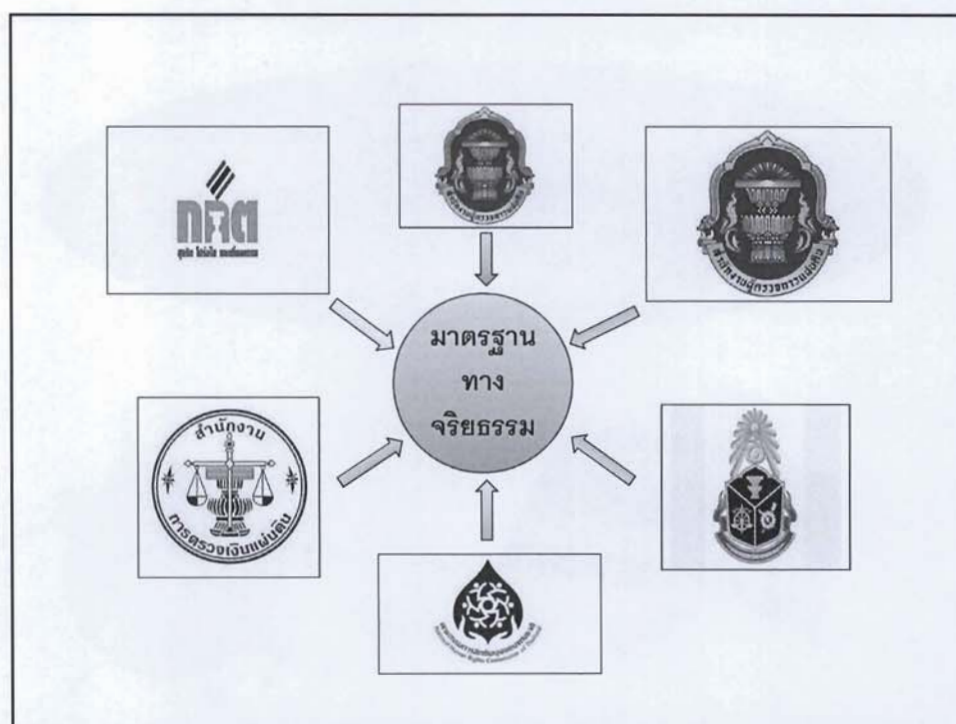
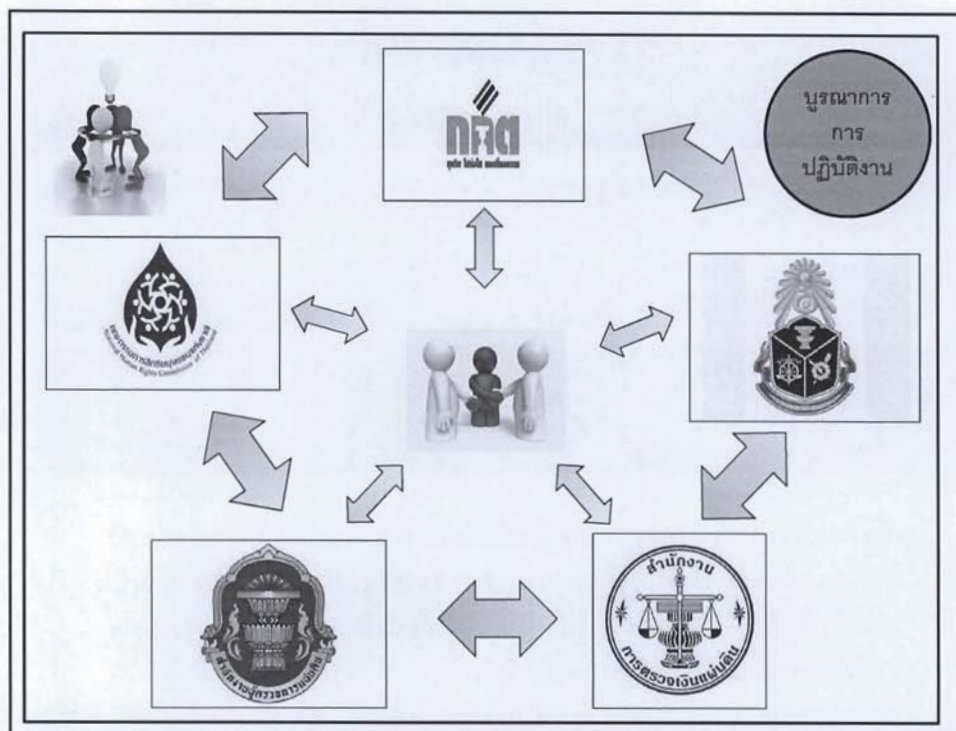
ชี้แจงและรายงานข้อเท็จจริงที่ถูกต้องโดยไม่ชักช้าในกรณีที่มีการรายงานสถานการณ์เกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนในประเทศไทยโดยไม่ถูกต้องหรือไม่เป็นธรรม

สร้างเสริมทุกภาคส่วนของสังคมให้ตระหนักถึงความสำคัญของสิทธิมนุษยชน

เมื่อคณะรัฐมนตรีรับทราบรายงานหรือข้อเสนอแนะแล้ว ให้คณะรัฐมนตรีดำเนินการปรับปรุงแก้ไขตามความเหมาะสมโดยเร็ว กรณีใดไม่อาจดำเนินการได้หรือต้องใช้เวลา ในการดำเนินการ ให้แจ้งเหตุผลให้คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติทราบโดยไม่ชักช้า

ในการปฏิบัติหน้าที่ คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติต้องคำนึงถึงความผาสุกของประชาชนชาวไทยและผลประโยชน์ส่วนรวมของชาติเป็นสำคัญด้วย

จำนวนและที่มา (มาตรา ๑๐๗ วรรคหนึ่ง)

มาตรา ๑๐๗ วุฒิสภาประกอบด้วยสมาชิกจำนวนสองร้อยคน ซึ่งมาจากการเลือกกันเองของบุคคลซึ่งมีความรู้ ความเชี่ยวชาญ ประสบการณ์ อาชีพ ลักษณะ หรือประโยชน์ร่วมกัน หรือทำงานหรือเคยทำงานด้านต่าง ๆ ที่หลากหลายของสังคม โดยในการแบ่งกลุ่มต้องแบ่งในลักษณะที่ทำให้ประชาชนซึ่งมีสิทธิสมัครรับเลือกทุกคนสามารถอยู่ในกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งได้

3

การดำเนินการเพื่อให้ได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา (มาตรา ๑๐๗ วรรคสอง วรรคสาม)

การแบ่งกลุ่ม จำนวนกลุ่ม และคุณสมบัติของบุคคลในแต่ละกลุ่ม การสมัครและรับสมัคร หลักเกณฑ์และวิธีการเลือกกันเอง การได้รับเลือก จำนวนสมาชิกวุฒิสภาที่จะพึงมีจากแต่ละกลุ่ม การขึ้นบัญชีสำรอง การเลื่อนบุคคลจากบัญชีสำรองขึ้นดำรงตำแหน่งแทน และมาตรการอื่นใดที่จำเป็นเพื่อให้การเลือกกันเองเป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม ให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา และเพื่อประโยชน์ในการดำเนินการให้การเลือกตั้งกล่าวเป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม จะกำหนดมิให้ผู้สมัครในแต่ละกลุ่มเลือกบุคคลในกลุ่มเดียวกัน หรือจะกำหนดให้มีการคัดกรองผู้สมัครรับเลือกด้วยวิธีการอื่นใดที่ผู้สมัครรับเลือกมีส่วนร่วมในการคัดกรองก็ได้

การดำเนินการตามวรรคสอง ให้ดำเนินการตั้งแต่ระดับอำเภอ ระดับจังหวัด และระดับประเทศ เพื่อให้สมาชิกวุฒิสภาเป็นผู้แทนปวงชนชาวไทยในระดับประเทศ

4

การเลือกซ่อม (มาตรา ๑๐๗ วรรคสี่)

ในกรณีที่ตำแหน่งสมาชิกวุฒิสภามีจำนวนไม่ครบตามวรรคหนึ่ง ไม่ว่าเพราะเหตุตำแหน่งว่างลง หรือด้วยเหตุอื่นใดอันมิใช่เพราะเหตุถึงคราวออกตามอายุของวุฒิสภา และไม่มีรายชื่อบุคคลที่สำรองไว้เหลืออยู่ ให้วุฒิสภาประกอบด้วยสมาชิกวุฒิสภาเท่าที่มีอยู่ แต่ในกรณีที่มีสมาชิกวุฒิสภาเหลืออยู่ไม่ถึงกึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกวุฒิสภาทั้งหมดและอายุของวุฒิสภาเหลืออยู่เกินหนึ่งปี ให้ดำเนินการเลือกสมาชิกวุฒิสภาขึ้นแทนภายในหกสิบวันนับแต่วันที่วุฒิสภามีสมาชิกเหลืออยู่ไม่ถึงกึ่งหนึ่ง ในกรณีเช่นว่านี้ ให้ผู้ได้รับเลือกตั้งกล่าวอยู่ในตำแหน่งได้เพียงเท่าอายุของวุฒิสภาที่เหลืออยู่

5

กำหนดวันเริ่มดำเนินการเพื่อเลือก (มาตรา ๑๐๗ วรรคห้า)

การเลือกสมาชิกวุฒิสภาให้ตราเป็นพระราชกฤษฎีกา และภายในห้าวันนับแต่วันที่พระราชกฤษฎีกามีผลใช้บังคับ ให้คณะกรรมการการเลือกตั้งกำหนดวันเริ่มดำเนินการเพื่อเลือกไม่ช้ากว่าสามสิบวันนับแต่วันที่พระราชกฤษฎีกาดังกล่าวมีผลใช้บังคับ การกำหนดดังกล่าวให้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา และให้นำความในมาตรา ๑๐๔ มาใช้บังคับโดยอนุโลม

6

คุณสมบัติ และลักษณะต้องห้าม

คุณสมบัติ

มาตรา ๑๐๘ สมาชิกวุฒิสภาต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามดังต่อไปนี้

ก. คุณสมบัติ

(๑) มีสัญชาติไทยโดยการเกิด

(๒) มีอายุไม่ต่ำกว่าสี่สิบปีในวันสมัครรับเลือก

(๓) มีความรู้ ความเชี่ยวชาญ และประสบการณ์ หรือทำงานในด้านที่สมัครไม่น้อยกว่าสิบปี หรือเป็นผู้มีลักษณะตามหลักเกณฑ์และเงื่อนไขที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา

(๔) เกิด มีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้าน ทำงาน หรือมีความเกี่ยวข้องกับพื้นที่ที่สมัครตามหลักเกณฑ์และเงื่อนไขที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา

ลักษณะต้องห้าม

ข. ลักษณะต้องห้าม

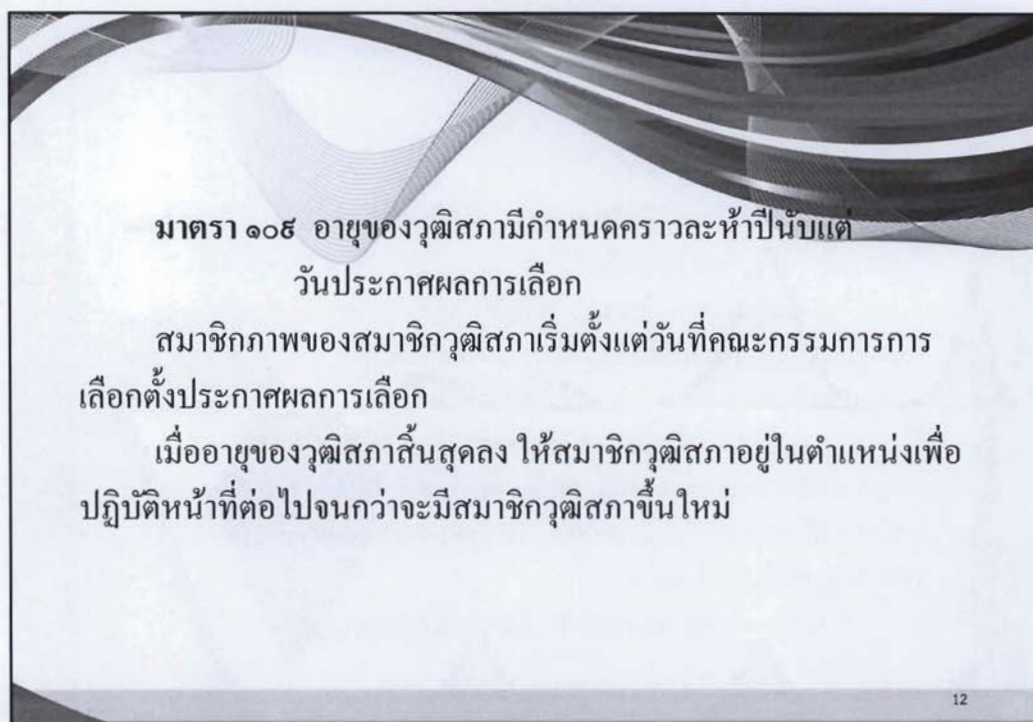
- (๑) เป็นบุคคลต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิสมัครรับเลือกตั้งตามมาตรา ๕๘ (๑) (๒) (๓) (๔) (๕) (๖) (๗) (๘) (๙) (๑๐) (๑๑) (๑๕) (๑๖) (๑๗) หรือ (๑๘)
- (๒) เป็นข้าราชการ
- (๓) เป็นหรือเคยเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เว้นแต่ได้พ้นจากการเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมาแล้วไม่น้อยกว่าห้าปีนับถึงวันสมัครรับเลือก
- (๔) เป็นสมาชิกพรรคการเมือง
- (๕) เป็นหรือเคยเป็นผู้ดำรงตำแหน่งใดในพรรคการเมือง เว้นแต่ได้พ้นจากการดำรงตำแหน่งในพรรคการเมืองมาแล้วไม่น้อยกว่าห้าปีนับถึงวันสมัครรับเลือก

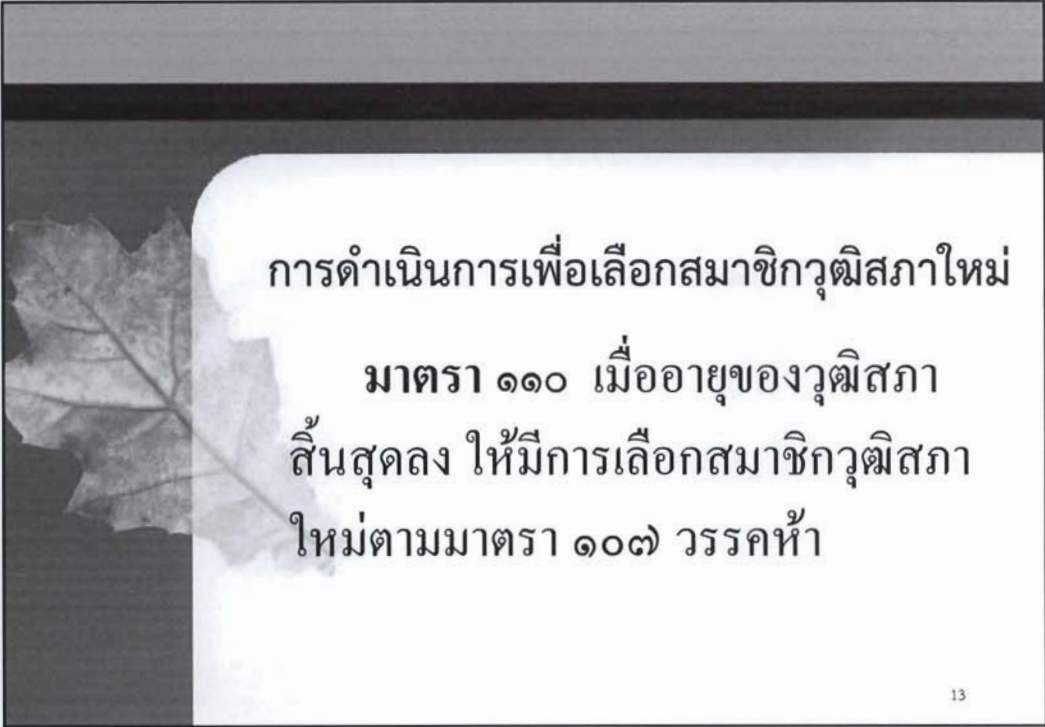
9

ลักษณะต้องห้าม

- (๖) เป็นหรือเคยเป็นรัฐมนตรี เว้นแต่ได้พ้นจากการเป็นรัฐมนตรีมาแล้วไม่น้อยกว่าห้าปีนับถึงวันสมัครรับเลือก
- (๗) เป็นหรือเคยเป็นสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น เว้นแต่ได้พ้นจากการเป็นสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นมาแล้วไม่น้อยกว่าห้าปีนับถึงวันสมัครรับเลือก
- (๘) เป็นบุพการี คู่สมรส หรือบุตรของผู้ดำรงตำแหน่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา ข้าราชการการเมือง สมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น ผู้สมัครรับเลือกเป็นสมาชิกวุฒิสภาในคราวเดียวกัน หรือผู้ดำรงตำแหน่งในศาลรัฐธรรมนูญหรือในองค์กรอิสระ
- (๙) เคยดำรงตำแหน่งสมาชิกวุฒิสภาตามรัฐธรรมนูญนี้

10

การดำเนินการเพื่อเลือกสมาชิกวุฒิสภาใหม่

มาตรา ๑๑๐ เมื่ออายุของวุฒิสภา
สิ้นสุดลง ให้มีการเลือกสมาชิกวุฒิสภา
ใหม่ตามมาตรา ๑๐๗ วรรคห้า

13

การสิ้นสุดสมาชิกภาพ

14

มาตรา ๑๑๑ สมาชิกภาพของสมาชิกวุฒิสภาสิ้นสุดลง เมื่อ

(๑) ถึงคราวออกตามอายุของวุฒิสภา

(๒) ตาย

(๓) ลาออก

(๔) ขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา ๑๐๘

(๕) ขาดประชุมเกินจำนวนหนึ่งในสี่ของจำนวนวันประชุมในสมัยประชุมที่มีกำหนดเวลาไม่น้อยกว่าหนึ่งร้อยสี่สิบวันโดยไม่ได้รับอนุญาตจากประธานวุฒิสภา

(๖) ต้องคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก แม้จะมีการรอการลงโทษ เว้นแต่เป็นการรอการลงโทษในความผิดอันได้กระทำโดยประมาท ความผิดลหุโทษ หรือความผิดฐานหมิ่นประมาท

(๗) กระทำการอันเป็นการฝ่าฝืนมาตรา ๑๑๓ หรือกระทำการอันต้องห้ามตามมาตรา ๑๘๔ หรือมาตรา ๑๘๕

(๘) พ้นจากตำแหน่งเพราะเหตุตามมาตรา ๑๔๔ หรือมาตรา ๒๓๕ วรรคสาม

15

ข้อห้ามของสมาชิกวุฒิสภา

17

มาตรา ๑๑๒ บุคคลผู้เคยดำรงตำแหน่งสมาชิกวุฒิสภาและสมาชิกภาพสิ้นสุดลงมาแล้วยังไม่เกินสองปี จะเป็นรัฐมนตรีหรือผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองมิได้ เว้นแต่เป็นสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น

18

วุฒิสภาในวาระเริ่มแรก

21

มาตรา ๒๖๔ ในวาระเริ่มแรก ให้วุฒิสภาประกอบด้วยสมาชิกจำนวนสองร้อยห้าสิบคน ซึ่งพระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้งตามที่คณะรักษาความสงบแห่งชาติถวายคำแนะนำ โดยในการสรรหาและแต่งตั้งให้ดำเนินการตามหลักเกณฑ์และวิธีการ ดังต่อไปนี้

(๑) ให้มีคณะกรรมการสรรหาสมาชิกวุฒิสภาคณะหนึ่งซึ่งคณะรักษาความสงบแห่งชาติแต่งตั้งจากผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งมีความรู้และประสบการณ์ในด้านต่าง ๆ และมีความเป็นกลางทางการเมือง จำนวนไม่น้อยกว่าเก้าคนแต่ไม่เกินสิบสองคน มีหน้าที่ดำเนินการสรรหาบุคคลซึ่งสมควรเป็นสมาชิกวุฒิสภา ตามหลักเกณฑ์และวิธีการ ดังต่อไปนี้

(ก) ให้คณะกรรมการการเลือกตั้งดำเนินการจัดให้มีการเลือกสมาชิกวุฒิสภาตามมาตรา ๑๐๗ จำนวนสองร้อยคนตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา โดยให้ดำเนินการให้แล้วเสร็จก่อนวันที่มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามมาตรา ๒๖๔ ไม่น้อยกว่าสิบห้าวัน แล้วนำรายชื่อเสนอต่อคณะรักษาความสงบแห่งชาติ

22

(ข) ให้คณะกรรมการสรรหาสมาชิกวุฒิสภา คัดเลือกบุคคลผู้มีความรู้ความสามารถที่เหมาะสมในอันจะเป็นประโยชน์แก่การปฏิบัติหน้าที่ของวุฒิสภาและการปฏิรูปประเทศมีจำนวนไม่เกินสี่ร้อยคน ตามวิธีการที่คณะกรรมการสรรหาสมาชิกวุฒิสภากำหนด แล้วนำรายชื่อเสนอต่อคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ทั้งนี้ ต้องดำเนินการให้แล้วเสร็จไม่ช้ากว่าระยะเวลาที่กำหนดตาม (ก)

(ค) ให้คณะรักษาความสงบแห่งชาติคัดเลือกผู้ได้รับเลือกตาม (ก) จากบัญชีรายชื่อที่ได้รับจากคณะกรรมการการเลือกตั้ง ให้ได้จำนวนห้าสิบคน และคัดเลือกรายชื่อสำรองจำนวนห้าสิบคน โดยการคัดเลือกดังกล่าวให้คำนึงถึงบุคคลจากกลุ่มต่าง ๆ อย่างทั่วถึง และให้คัดเลือกบุคคลจากบัญชีรายชื่อที่ได้รับการสรรหาตาม (ข) ให้ได้จำนวนหนึ่งร้อยเก้าสิบสี่คนรวมกับผู้ดำรงตำแหน่งปลัดกระทรวงกลาโหม ผู้บัญชาการทหารสูงสุด ผู้บัญชาการทหารบก

ผู้บัญชาการทหารเรือ ผู้บัญชาการทหารอากาศ และผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ เป็นสองร้อยห้าสิบคนและคัดเลือกรายชื่อสำรองจากบัญชีรายชื่อที่ได้รับการสรรหาตาม (ข) จำนวนห้าสิบคน ทั้งนี้ ให้แล้วเสร็จภายในสามวันนับแต่วันประกาศผลการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามมาตรา ๒๖๔

23

(๒) มิให้นำความในมาตรา ๑๐๘ ข. ลักษณะต้องห้าม (๖) ในส่วนที่เกี่ยวกับการเคยดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีมาใช้บังคับแก่ผู้ดำรงตำแหน่งสมาชิกวุฒิสภาซึ่งได้รับสรรหาตาม (๑) (ข) และมีให้นำความในมาตรา ๑๐๘ ข. ลักษณะต้องห้าม (๒) มาตรา ๑๔๔ (๑) และมาตรา ๑๔๕ มาใช้บังคับแก่ผู้ซึ่งได้รับแต่งตั้งให้เป็นสมาชิกวุฒิสภาโดยตำแหน่ง

(๓) ให้คณะรักษาความสงบแห่งชาตินำรายชื่อบุคคลซึ่งได้รับการคัดเลือกตาม (๑) (ค) จำนวนสองร้อยห้าสิบคนดังกล่าวขึ้นกราบบังคมทูลเพื่อทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมแต่งตั้งต่อไป และให้หัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติเป็นผู้ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการ

24

(๔) อายุของวุฒิสภาตามมาตรานี้มีกำหนดห้าปีนับแต่วันที่ มีพระบรมราชโองการแต่งตั้ง สมาชิกภาพของสมาชิกวุฒิสภาเริ่มตั้งแต่วันที่ มีพระบรมราชโองการแต่งตั้ง ถ้ามีตำแหน่งว่างลง ให้เลือกรายชื่อบุคคลตามลำดับในบัญชีสำรองตาม (๑) (ค) ขึ้นเป็นสมาชิกวุฒิสภาแทน โดยให้ประธานวุฒิสภาเป็นผู้ดำเนินการและเป็นผู้ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการสำหรับสมาชิกวุฒิสภาโดยตำแหน่ง เมื่อพ้นจากตำแหน่งที่ดำรงอยู่ในขณะได้รับแต่งตั้งเป็นสมาชิกวุฒิสภาก็ให้พ้นจากตำแหน่งสมาชิกวุฒิสภาด้วย และให้ดำเนินการเพื่อแต่งตั้งให้ผู้ดำรงตำแหน่งนั้นเป็นสมาชิกวุฒิสภาโดยตำแหน่งแทน ให้สมาชิกวุฒิสภาที่ได้รับแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งแทนตำแหน่งที่ว่าง อยู่ในตำแหน่งเท่าอายุของวุฒิสภาที่เหลืออยู่

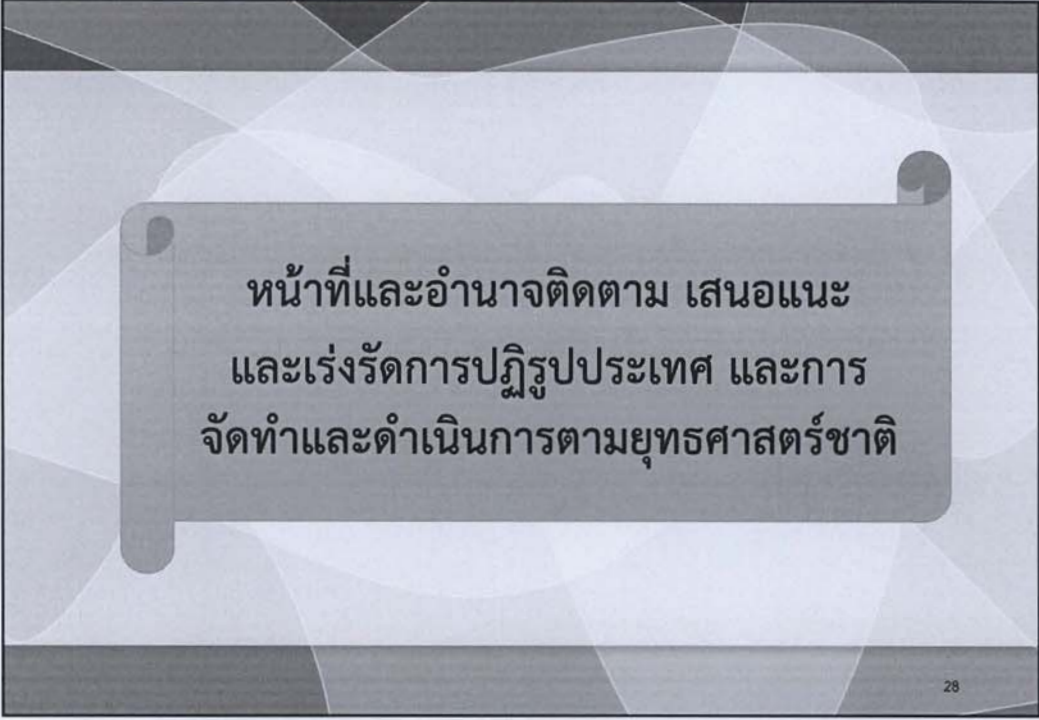
25

(๕) ในระหว่างที่ยังไม่มีพระบรมราชโองการแต่งตั้งบุคคลในบัญชีรายชื่อสำรองขึ้นเป็นสมาชิกวุฒิสภาแทนตำแหน่งที่ว่างตาม (๔) หรือเป็นกรณีที่ไม่มีรายชื่อบุคคลเหลืออยู่ในบัญชีสำรอง หรือไม่มีผู้ดำรงตำแหน่งที่เป็นสมาชิกวุฒิสภาโดยตำแหน่ง ไม่ว่าด้วยเหตุใด ให้วุฒิสภาประกอบด้วยสมาชิกวุฒิสภาเท่าที่มีอยู่

(๖) เมื่ออายุของวุฒิสภาสิ้นสุดลงตาม (๔) ให้ดำเนินการเลือกสมาชิกวุฒิสภาตามมาตรา ๑๐๗ ต่อไป และให้นำความในมาตรา ๑๐๙ วรรคสามมาใช้บังคับโดยอนุโลม

26

หน้าที่และอำนาจ
ของวุฒิสภา
ตามบทเฉพาะกาล

หน้าที่และอำนาจติดตาม เสนอแนะ
และเร่งรัดการปฏิรูปประเทศ และการ
จัดทำและดำเนินการตามยุทธศาสตร์ชาติ

มาตรา ๒๗๐ นอกจากจะมีหน้าที่และอำนาจตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแล้วให้วุฒิสภามีหน้าที่และอำนาจติดตาม เสนอแนะ และเร่งรัดการปฏิรูปประเทศเพื่อให้บรรลุเป้าหมายตามหมวด ๑๖ การปฏิรูปประเทศ และการจัดทำและดำเนินการตามยุทธศาสตร์ชาติ ในการนี้ ให้คณะรัฐมนตรีแจ้งความคืบหน้าในการดำเนินการตามแผนการปฏิรูปประเทศต่อรัฐสภาเพื่อทราบทุกสามเดือน

ร่างพระราชบัญญัติที่จะตราขึ้นเพื่อดำเนินการตามหมวด ๑๖ การปฏิรูปประเทศให้เสนอและพิจารณาในที่ประชุมร่วมกันของรัฐสภา

ร่างพระราชบัญญัติใดที่คณะรัฐมนตรีเห็นว่าเป็นร่างพระราชบัญญัติที่จะตราขึ้นเพื่อดำเนินการตามหมวด ๑๖ การปฏิรูปประเทศ ให้แจ้งให้ประธานรัฐสภาทราบพร้อมกับการเสนอร่างพระราชบัญญัตินั้น ในกรณีที่คณะรัฐมนตรีมิได้แจ้งว่าเป็นร่างพระราชบัญญัติที่จะตราขึ้นเพื่อดำเนินการตามหมวด ๑๖ การปฏิรูปประเทศ หากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภาเห็นว่าร่างพระราชบัญญัตินั้นเป็นร่างพระราชบัญญัติที่จะตราขึ้นเพื่อดำเนินการตามหมวด ๑๖ การปฏิรูปประเทศ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภาจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในห้า ของแต่ละสภา อาจเข้าชื่อกันร้องขอต่อประธานรัฐสภาเพื่อให้วินิจฉัย การยื่นคำร้องดังกล่าวต้องยื่นก่อนที่สภาผู้แทนราษฎรหรือวุฒิสภา แล้วแต่กรณี จะพิจารณาร่างพระราชบัญญัตินั้นแล้วเสร็จ

เมื่อประธานรัฐสภาได้รับคำร้องตามวรรคสาม ให้ประธานรัฐสภาเสนอเรื่องต่อคณะกรรมการร่วม ซึ่งประกอบด้วยประธานวุฒิสภาเป็นประธาน รองประธานสภาผู้แทนราษฎรคนหนึ่ง ผู้นำฝ่ายค้านในสภาผู้แทนราษฎร ผู้แทนคณะรัฐมนตรีคนหนึ่ง และประธานคณะกรรมการการสามัญคนหนึ่งซึ่งเลือกกันเองระหว่างประธานคณะกรรมการการสามัญในวุฒิสภาทุกคณะเป็นกรรมการเพื่อวินิจฉัย

การวินิจฉัยของคณะกรรมการร่วมตามวรรคสี่ให้ถือเสียงข้างมากเป็นประมาณ คำวินิจฉัยของคณะกรรมการร่วมดังกล่าวให้เป็นที่สุด และให้ประธานรัฐสภาดำเนินการไปตามคำวินิจฉัยนั้น

การพิจารณาร่างพระราชบัญญัติ
ที่ถูกยับยั้งไว้

มาตรา ๒๗๑ ในวาระเริ่มแรกภายในอายุของวุฒิสภาตามมาตรา

๒๖๕ การพิจารณาร่างพระราชบัญญัติที่วุฒิสภาหรือสภาผู้แทนราษฎรยับยั้งไว้ตามมาตรา ๑๓๗ (๒) หรือ (๓) ให้กระทำโดยที่ประชุมร่วมกันของรัฐสภา ถ้าร่างพระราชบัญญัตินั้นเกี่ยวกับ

(๑) การแก้ไขเพิ่มเติมโทษหรือองค์ประกอบความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการหรือต่อตำแหน่งหน้าที่ในการยุติธรรม หรือความผิดของพนักงานในองค์การหรือหน่วยงานของรัฐ เฉพาะเมื่อการแก้ไขเพิ่มเติมนั้นมีผลให้ผู้กระทำความผิดพ้นจากความผิดหรือไม่ต้องรับโทษ

(๒) ร่างพระราชบัญญัติที่วุฒิสภามีมติด้วยคะแนนเสียงไม่น้อยกว่าสองในสามของจำนวนสมาชิกวุฒิสภาทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ว่ามีผลกระทบต่อการดำเนินกระบวนการยุติธรรมอย่างร้ายแรง

มติของที่ประชุมร่วมกันของรัฐสภาที่ให้ความเห็นชอบร่างพระราชบัญญัติตามวรรคหนึ่ง ต้องมีคะแนนเสียงไม่น้อยกว่าสองในสามของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของรัฐสภา

33

การพิจารณาให้ความเห็นชอบบุคคลซึ่งสมควรได้รับแต่งตั้ง
เป็นนายกรัฐมนตรี / การเข้าชื่อต่อประธานรัฐสภาขอให้
รัฐสภา

มีมติยกเว้นเพื่อไม่ต้องเสนอชื่อนายกรัฐมนตรี
จากบัญชีรายชื่อที่พรรคการเมืองแจ้งไว้ กรณีที่ไม่อาจ
แต่งตั้งนายกรัฐมนตรีจากผู้มีชื่ออยู่ในบัญชีรายชื่อที่พรรค
การเมืองแจ้งไว้

34

มาตรา ๒๗๒ ในระหว่างห้าปีแรกนับแต่วันที่รัฐสภาชุดแรกตามรัฐธรรมนูญนี้ การให้ความเห็นชอบบุคคลซึ่งสมควรได้รับแต่งตั้งเป็นนายกรัฐมนตรีให้ดำเนินการตามมาตรา ๑๕๙ เว้นแต่การพิจารณาให้ความเห็นชอบตามมาตรา ๑๕๙ วรรคหนึ่ง ให้กระทำในที่ประชุมร่วมกันของรัฐสภา และมติที่เห็นชอบการแต่งตั้งบุคคลใดให้เป็นนายกรัฐมนตรีตามมาตรา ๑๕๙ วรรคสาม ต้องมีคะแนนเสียงมากกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของทั้งสองสภา

ในระหว่างเวลาตามวรรคหนึ่ง หากมีกรณีที่ไม่อาจแต่งตั้งนายกรัฐมนตรีจากผู้มีชื่ออยู่ในบัญชีรายชื่อที่พรรคการเมืองแจ้งไว้ตามมาตรา ๘๘ ไม่ว่าด้วยเหตุใด และสมาชิกของทั้งสองสภารวมกันจำนวนไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของทั้งสองสภาเข้าชื่อเสนอต่อประธานรัฐสภาขอให้รัฐสภามีมติยกเว้นเพื่อไม่ต้องเสนอชื่อนายกรัฐมนตรีจากผู้มีชื่ออยู่ในบัญชีรายชื่อที่พรรคการเมืองแจ้งไว้ตามมาตรา ๘๘ ในกรณีเช่นนั้น ให้ประธานรัฐสภาจัดให้มีการประชุมร่วมกันของรัฐสภาโดยพลัน และในกรณีที่รัฐสภามีมติด้วยคะแนนเสียงไม่น้อยกว่าสองในสามของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของทั้งสองสภาให้ยกเว้นได้ ให้ดำเนินการตามวรรคหนึ่งต่อไป โดยจะเสนอชื่อผู้อยู่ในบัญชีรายชื่อที่พรรคการเมืองแจ้งไว้ตามมาตรา ๘๘ หรือไม่ก็ได้

35

จบการ

นำเสนอ

